

Virkisætlan at minka útlátið av veðurlagsgassi

Skjótt syftir seiðir og tunga takið

Neyðugt er at miða ímóti at minka útlátið av veðurlagsgassi fyrí allar útlátsbólkar, tí útlátið hevur sama virknað á umhvørvið, utan mun til hvaðan, tað kemur. Minkingin í útlátinum eigur, um gjørligt, at fevna um allar partar av samfelagnum. Hetta verður mett sum besta varandi loysn, og er í samljóði við umhvørvisligu meginregluna um, at tað er dálkarin, sum skal rinda fyrí útlátið, meðan tey, ið ikki dálka, onki skula rinda.

Ymiskt er, hvussu stórt útlátið frá teimum ymsu útlátsbólkunum er. Somuleiðis er munur á teimum möguleikum, ið eru at minka um útlátið við tøkniligum átøkum, broyttum brúksmynstri og rakstri, ella umlegging til varandi orkukeldur. Ásannandi hetta, hevur verkætlarbólkurin víst á munadygg átøk, ið kunnu geva skjót úrslit, og átøk, ið kunnu gerast yvir longri tíð. Átøkini, sum kunnu fremjast beinanvegin og í nærmastu framtíð, verða rópt *skjótt syftir seiðir*, meðan átøk, ið krevja drúgvandi fyrireiking, verða rópt *tunga takið*. Samanlagt geva *skjótt syftir seiðirnir og tunga takið* landsstýri og lögtingi eitt ítökiligt grundarlag at fremja eina framtíðar veðurlagspolitiska skrá.

Veðurlagsbólkurin hevur eisini lagt seg eftir at gera uppskot til tiltøk, sum geva största niðurskurðin fyrí minst möguligar ílögur. Av tí, at tað bert í sera avmarkaðan mun eru framd orkusparandi tiltøk í Føroyum, eru nógvir ótroyttir möguleikar, tá ið um orkusparing ræður – altso, nógvir skjótt syftir seiðir og harvið möguleikar fyrí at minka um útlátið av veðurlagsgassi. Í mun til onnur lond, sum hava sett orkusparandi tiltøk í verk fyrí fleiri árum síðani, kunnu vit í Føroyum vísa á fleiri *skjótt syftar seiðir*.

Skjótt syftir seiðir eru átøk, sum kunnu fremjast lutfalsliga skjótt og lætt, og sum kunnu minka munandi um útlátið av veðurlagsgassi. *Tunga takið* eru tiltøk, ið eru drúgvandi at fremja.

Skjótt syftir seiðir og tunga takið

Virkisætlan at minka útlátið av veðurlagsgassi

... og tunga takið

Útgivið hava:

Umhverfisstovan <www.us.fo> og Innlendismálaráðið <www.imr.fo>
Um tilfar í hesi frágreiðing verður endurgivið, skal vísast til útgávuna.

Myndir: Martin Sirkovsky, s. 11 Jóhanna Olsen, s. 15 Kalmar Lindenskov

Tekning: Ole Wich

Málslig gjøgnumgongd og layout: Gramar Spf | <www.gramar.fo>

© Tórshavn 2008

ISBN 978-99918-819-0-4

Prentað á Multiart Silk 130gm², sum lýkur treytirnar í norðurlensku svanamerkjá skipanini
Prent: Føroya Prent Pf | <www.foroyaprent.fo>

Upplag: 1.000 eintøk

Innihaldsyvirlit

Fororð	4
Samandráttur	5
Tilmæli	9
1. Orkuveiting	11
Vindorka	11
Vatnorka	11
Vind- og vatnpumpuskipan	13
Elkaðal úr Íslandi til Føroyar	13
Kjarnorka	14
Avlopsorka og fjarhiti	15
Ruskbrenning	16
Elektrifisering av samfelagnum.	17
2. Búskaparlig stýring	19
CO ₂ -avgjald	19
CO ₂ -kvotur	20
Avtaka stuðul og frádráttir.	21
Stuðulsskipanir	21
3. Sethús og aðrir bygningar.	23
Útskifting av óeffektivum oljufýrum og ketlum.	23
Bjálving, tetting o.l.	24
Orkumerking.	24
Lögujáttan til almennar stovnar	25
4. Ferðsla	27
Lækka ferðina	27
Orkusparandi akfør og CO ₂ -avgjald á bensin og diesel.	27
Avtaka ferðastuðulin.	28
Avmarka nýtsluna av egnum bili	28
Menna felagsferðsluna	29
5. Vinna	31
Virkisskráseting.	31
Umhvørvis- og orkustýring	31
Skip	32
Minka royndina	32
Orkusparandi reiðskapur	33
Tøknilig og rakstrarlig krøv til skip.	33
Skráseting av orkunýtslu.	34
Oljuvinnan	34
Kunning og vegleiðing	37
Kunning, vegleiðing og ráðgeving um orkusparandi tiltøk	37
Grønir skúlar og barnagarðar	37
Gransking og menning	38
Alment um fóroyska útlátið og veðurlagssáttmálan.	41
Karmur um minking	42
Orkunýtsla og búskaparliga gongdin	43
Virknaðurin av tiltøkunum	45
Samfelagslig árin	45
Eftirmeting, hagtøl, sektorábyrgd og langtíðarplanlegging.	48
Fylgiskjøl	49-72

Fororð

Siðst í apríl mánaði 2008 samtykti landsstýrið, at gera eina virkisætlan, sum skuldi vísa á möguleikar at minka um útlátið av veðurlagsgassi í Føroyum. Táverandi Løgmálaráð heitti í skrivi dagfestum 30. apríl 2008 á Umhvørvisstovuna um at hava formansskapin í arbeiðsbólki, ið skuldi gera uppskot til nevndu virkisætlan.

Arbeiðssetningurin hjá verkætlanarbólkinum var at lýsa, greina og mæla til tiltøk, ið kunnu minka um útlátið av veðurlagsgassi. Tilmælini skulu vísa á möguleikar at minka um útlátið og vera grundarlag undir teimum tiltøkum, sum eru neyðug fyrir Føroyar kunnu lúka krøvini í nýggju avtaluni, sum væntandi verður samtykt á ST veðurlagsráðstevnuni í Keypmannahavn í desember 2009.

Partur av arbeiðinum hefur verið at gera eitt yvirlit og eina greining av flest mögulum tiltøkum. Hetta er gjört fyrir at varpa ljós á fjoltáttuðar möguleikar at minka um útlátið í teimum ymsu útlátsbólkunum. Í arbeiðinum er serligur dentur lagdur á at lýsa, hvussu stóra minking í útlátinum av veðurlagsgassi, einstóku tiltøkini kunnu bera við sær. Harumframt hefur bólkurin mett um kostnaðin av tiltøkunum, og um tørvur er á nýggjari ella broyttari lóggávu.

Bólkurin hevði sín fyrsta fund hin 14. mai 2008, og til samans hava tíggju fundir verið hildnir. Eisini hava fundir verið við aðrar partar. Virkisætlanin lýsir eina røð av tiltøkum. Av tí at stundir ikki hava verið til at fara niður í smálutir við öllum tiltøkunum, er neyðugt at arbeiðið við at ítøkiliggjera tiltøkini heldur fram.

Tilevnað virkisætlanina hefur ein verkætlanarbólkur, ið varð mannaður við umboðum fyrir avvarðandi aðalráð og stovnar:

*Jóhanna Olsen, forkvinna, og Suni Petersen av Umhvørvisstovuni
Anni á Hædd og Kristvør Poulsen úr Innlendismálaráðnum
Mortan Simonsen úr Fíggjarmálaráðnum
Ulla Svarrer Wang úr Fiskimálaráðnum
Terji Durhuus av Jarðfeingi
Jón Thorsteinsson úr Vinnumálaráðnum
Armgarð Steinhólm og Ole Jensen av Landsverki
Niels Petersen úr Skúlabókagrunninum*

Samandráttur

Veðurlagssáttmálin hjá ST, har ásett er, at útlátið av veðurlagsgassi skal skerjast, fevnir eisini um Føroyar. Føroyska útlátið hevur verið vaksandi tey seinastu árini, og liggur í dag umleið 11% hægri enn í 1990. Roknast kann við, at altjóða kravið um minking fram til 2020 verður millum 20 og 30% í mun til 1990. Hetta merkir, at útlátið hjá okkum skal skerjast umleið 30 til 40% í mun til útlátið í dag.

Virkisætlanin Skjótt syftir seiðir og tunga takið vísir, at eyðsýndir möguleikar eru at minka útlátið hjá flest øllum útlátsbólkum. Tiltökini fevna víða og snúgva seg bæði um tiltøk, sum beinleiðis bera við sær eina minking í útlátinum, og harumframt um tiltøk, ið eru amboð sum stuðla undir, at ein minking í útlátinum fer fram.

Yvirlit yvir möguleikar at minka útlátið av veðurlagsgassi

TILTØK	Minking íalt %	Tíðarætlan			
		2009-11	2012-14	2015-20	eftir 2020
Orkuveiting					
Vatnorka (Eiði 2 + útbyggingarmöguleikar samb. SEV, íalt 154 mió. kWh/ár)	14%	2%	3%	4%	5%
Útbyggja vindorku (8 MW, 30 mió. kWh)	3%	3%			
Vind- og vatnpumpuskípan	1%		1%		
Útbyggja fjarhita og nýta avlopshitana frá Sundi og Hjalla (140 mió kWh)	5%	1%	2%	2%	
Orkuveiting íalt	23%	6%	6%	6%	5%
	Akkumulerað	6%	12%	18%	23%
Sethús og aðrir bygningar					
Skifta oljufýring og ketil v.m.	4%	1%	1%	2%	
Bjálva, tetta, skifta vindeygu v.m.	6%	1%	2%	3%	
Virknari húsarhaldstól, spariperur, broyta atburð o.s.fr.	1%	1%			
Bygningar íalt	11%	3%	3%	5%	0%
	Akkumulerað	3%	6%	11%	11%
Ferðsla					
Minka ferðslu við privatbili	0-1%	0%	0,5%		
Orkusparandi ferðsla og akfør	0-1%				
Ferðsla íalt	1%	0%	0,5%	0,5%	0%
	Akkumulerað	0%	0,5%	1%	1%
Skip og onnur vinna					
Minka flotan	10%			10%	
Natúrlig tillaging, avgjald, CO ₂ -kvotur o.a.	5%	1%	2%	2%	
Skip og onnur vinna íalt	15%	1%	2%	2%	10%
	Akkumulerað	1%	3%	5%	15%
TIL SAMANS	50%	10%	11%	14%	15%
	Akkumulerað	10%	21%	35%	50%

Í talvuni eru vístir möguleikar at minka um orkunýtsluna og harvið útlátið av CO₂. Verða øll tiltökini framd, kann samlaða CO₂-útlátið skerjast við einari helvt. Fram til 2020 kann útlátið skerjast við umleið 35%.

Atlit eru ikki tikan at einum möguligum búskaparvökstri, sum kann ávirka orkunýtsluna, so at CO₂-skerjingin verður minni enn er í talvuni.

100

Sethús og bygningar

11% minking

Tiltök at minka um útlátið av veðurlags-gassi frá sethúsum o.ø. bygningum

- Skifta oljufýr/ketil (kravt eftirlit) – 3-4%
- Bjálva og tetta – 6%
- Virknari húsarhaldstól v.m. – 1%

Amboð at fremja orkusparing í sethúsum o.ø. bygningum

- CO₂-gjald
Stuðul til orkusparandi tiltök
Lögujáttan til almennar bygningar
Kunning – óheft orkuvegleiðing
Orkumerking

75

50

25

0

Skip og onnur vinna

15% minking

Tiltök, ið skulu minka um útlátið av veðurlagsgassi frá skipum

- Tillaging og nýtökni – 5%
- Minka flotan og royndina – 10%

Amboð at tálma útlátið av CO₂ frá skipum o.ø. vinnuvirkjum og at minka veiðiflotan

- CO₂-gjald / CO₂-kvotur
Avtaka stuðulsskipanir
Tilfeingsrenta
Orkusparandi reiðskapur
Umhvørvis- og orkustýring
Virkisskráseting
BAT – besta tóka tókni
Skráseta orkunýtsluna

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

Ferðsla og flutningur

Tiltök at minka um útlátið av veðurlags-gassi frá flutningsakfórum

- Minka ferðslu við privatbili – 0-1%
- Orkusparandi ferðsla – 0-1%

Amboð at minka ferðslu við privatbili

- CO₂-gjald
- Ókeypis felagsferðslu
- Avtaka ferðastuðul
- Kunning – t.d. virða hámarksferð

Orkuveiting

Tiltök, ið skulu minka um útlátið av veðurlagsgassi frá orkuveitingini

- Útbyggja vatnorkuna – 14%
- Útbyggja vindorkuna – 3%
- Vind- og vatnpumpuskipan – 1%
- Útbyggja fjarhitakervið – 5%
- Taka stöðu til Íslandskaðal

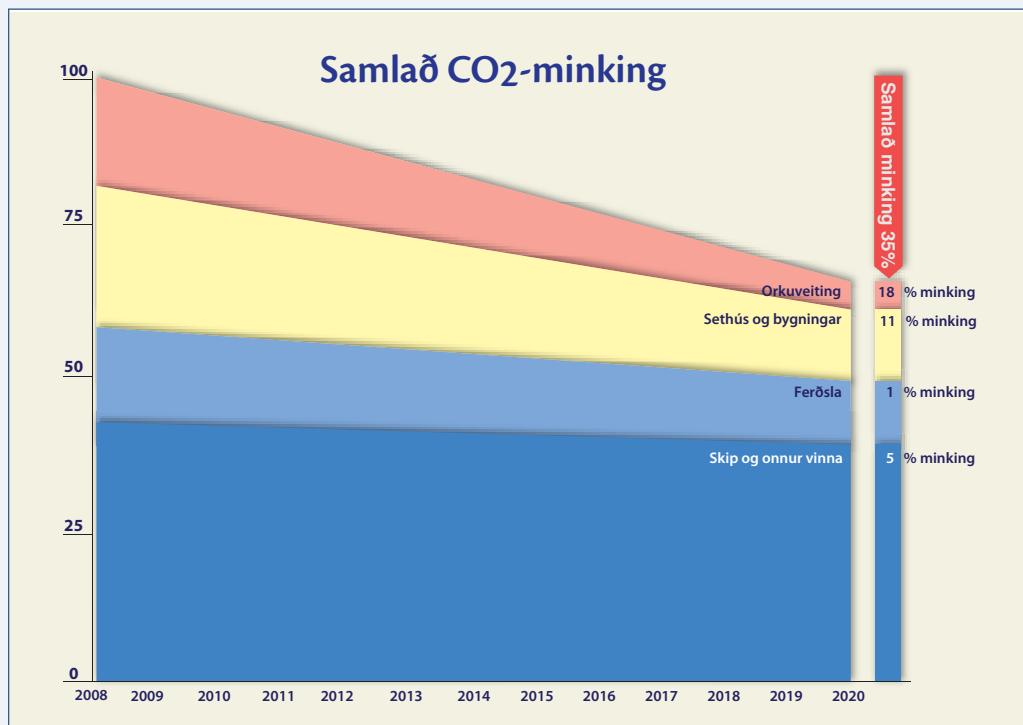

At gera Føroyar minni bundnar at olju, eitt nú við alternativum orkuskipanum og orkusparing, er av stórum týdningi fyri føroyska búskapin. Skilagóðar ílogur fara at gera framleiðslukostnaðin hjá føroysku vinnuni minni ávirkiligan av oljupríssveiggjum. Nýtslumöguleikarnir hjá einstaka húsarhaldinum verða eisini minni avmarkaðir av oljupríssveiggjum, og oljan fer sum frá líður at fáa minni týdning fyri úrslitið á føroyska handilsjavnanum.

Tiltøk at minka um útlátið av veðurlagsgassi fara tí at gera sítt til at samfelagsbúskapurin verður minni órógvaður av sveiggjum í oljuprísinum.

Okkum øllum áliggur at minka um útlátið av veðurlagsgassi, og tí eיגur ein virkisætlan, ið hevur til endamáls at minka um útlátið av veðurlagsgassi, at umfata allar bólkar í samfelagnum. At minka um útlátið verður ikki gjört eftir einum degi, og tí er sera umráðandi, at gera greitt, at vit skulu undir at leggja eina langtíðarætlan, sum byggir á breiða politiska semju soleiðis, at ætlanin verður fylgd, hóast tað politiska landslagið broytist.

Tað er okkara vón, at tey tiltøk, sum verða sett í verk, verða bygd á eina breiða politiska semju. Tí hóast nakrir lætt syftir seiðir eru á leiðini, er eingin ivi um, at tað eisini verða tung tøk, ið skulu takast, og tí er eitt áhaldandi arbeidi alneyðugt. Vit náa tí neyvan á mál, uttan so at vit øll eru saman um at taka tað tunga takið.

Kurva, ið vísir minkingina í útlátinum av veðurlagsgassi í tíðarskeiðnum 2008-2020

TILMÆLI

Endamálið við virkisætlanini er at vísa á, hvussu útlátið av veðurlagsgassi kann verða minkað. Tiltökini, sum eru grundarlagið undir virkisætlanini, eru sera ymisk. Fyri nökur tiltök ber til at meta um, hvussu stóra minking í CO₂, tey bera við sær, meðan onnur tiltök eru grundarlag undir øktari vitan og tilvitan um orkusparingar og effektiviseringar.

Onnur álit, ætlanir og „Visjón 2015“ eru brúkt sum grundarlag undir virkisætlanini. Serliga eru ítökiligu tiltökini í „Yvirskipaða orkopolitikkinum“ frá 2006 nýtt nú virkisætlanin hefur verið gjørd.

Í tilmælinum niðanfyri eru tiltökini bólkaði í fimm høvuðsbólkar:

1. **Orkuveiting** – fevnir um veiting av elorku og fjarhita
2. **Búskaparlig stýring** – fevnur um gjøld, kvotur o.l.
3. **Sethús og aðrir bygningar** – serliga fevnir um tiltök, hvørs endamál er at effektivisera orkunýtsluna í sethúsum og øðrum bygningum
4. **Ferðsla** – har tiltökini snúgva seg um at minka um útlátið frá akfórum
5. **Vinna** – fevnir um tiltök, hvørs endamál er at minka um útlátið frá vinnuvirksemi

Harafturat eru tilmæli um kunning, vegleiðing, granskning og menning av orkusparandi tiltökum o.t.

1. Orkuveiting

Umráðandi er, at mest mögulig orka verður framleidd úr varandi orkukeldum. Samstundis skal avlopsorka frá oljuriknu elverkunum, brennistöðnum og øðrum verða gagnnýtt.

Orkuveiting er í høvuðsheitum veiting av elorku. Harumframt verður nakað av orku veitt sum fjarhiti til upphiting av bygningum.

ELORKAN

Elorkan verður í dag framleidd við olju (55%), vatni (40%) og vindi (5%). Fjarhiti verður framleiddur við at nýta avlopsorku frá brennistöðnum.

Jarðfeingi hevur saman við øðrum gjört undankanning um at leggja ein elkaðal millum Ísland og Føroyar. Úrslitið av kanningini visir, at grundarlag er fyri, at greina allar spurningar í sambandi við ætlanina út í æsir.

Av alstórum týdningi er tað, at politisk støða verður tikan til, um elkaðal skal leggjast millum Ísland og Føroya. Ein kaðal millum londini hevur týdning fyri, hvort fleiri av niðan fyri nevndu tiltökum skulu verða framd, so sum vatnorkuútbryggingar, fjarhita-útbryggingar o.a. Elkaðal úr Íslandi verður viðgjördur seinni.

Vindorkan kann trifaldast

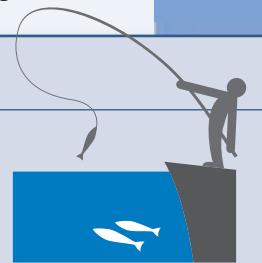
Vindorka

Jarðfeingi og SEV hava kannað möguleikarnar at útbryggja vindorkuna. Kanningin visir, at elnetið tolir at taka móti trífalt so nógvari vindorku, sum í dag. Hetta merkir, at vindorkumátturin kann økjast úr teimum núverandi 4 MW upp í 12 MW. Kanningin visir eisini, at um betri reguleringsmöguleikar verða gjördir á Sundsverkinum, kann vindorkumátturin verða øktur fýra ferðir núverandi mátt, ella upp í 16 MW. Hetta krevur tó stórar broytingar á Sundsverkinum.

Mælt verður til at vindorka verður raðfest frammarlaga og útbygd skjótast gjørligt.

SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

Økja vatnorkuframleiðsluna við 8 MW
Minking í samlaða CO₂-útlátinum: 3%
Íløga: 80-100 mió kr

Vatnorka

Sambært yvirliti hjá SEV yvir möguligar vatnorkuútbryggingar, kann elframleiðslan úr vatni meira enn tvífaldast. Sostatt kunnu vatnorkuútbryggingar minka munandi um útlátið av veðurlagsgassi.

Heygardsvatn oman fyri Vestmanna.

Áðrenn avgerð verður tikan um möguligar vatnorkuútbýggingsar, er neyðugt at neyvar árinskanningar verða gjördar. Vatnorkuútbýggingsar merkja í stóran mun nærumhvørvið, tí áir hvørva, og virðini í lokala landslagnum verða ávirkað.

ÁRINSKANNINGAR

Niðurstøðurnar av árinskanningunum, sum eru gjördar í sambandi við vatnorkuútbýgging Eiði 2, vísa, at Eiði 1 (avveitta økið) er turrari enn Eiði 2.

Sjónligur munur er á plantu- og djóralívinum í teimum báðum kannaðu økjunum, men tey kunnu hava verið ymisk, eisini áðrenn Eiði 1 varð avveitt.

Tó benda árinskanningarnar á, at náttúruinntrevini í sambandi við vatnorkuútbýggingsar ávirka náttúruvirkini í økjunum. Tilmæli í árinskanningunum siga m.a. eisini, at eginleikarnir hjá moldini at binda CO₂ eiga at verða kannaðir, soleiðis at ein heildarmeting í sambandi við vatnorkuútbýggingsar kann verða gjörd.

Áðrenn støða verður tikan til möguligar vatnorkuútbýggingsar, skal serstök ætlan gerast, har serligt fyrilit verður víst m.ø. náttúrunnar margfeldi og landslagi. Ásetingar um hetta eiga at vera partur av náttúruverndarlóggávuni. Planleggingin eigur at vera grundarlagið undir viðgerðini, tá ið støða verður tikan til einstóku vatnorkuútbýggingsarnar.

YVIRLIT YVIR MØGULIGAR VATNORKUÚTBYGGINGAR			
	Mio kWh	Íløga mió kr	% minking
Eiði 2	17	170	1,5
Víkarvatn, víðkað	41	533	3,7
N.Streymoy/Saksunard.	37	699	3,3
Vágar	23	477	2,1
Týggjará við samlitunnli	12	242	1,1
Árnafjørður	9	242	0,8
Strond	9	255	0,8
Fámjin	6	267	0,5
í Botni	1	13	0,1
TILSAMANS	154	2.898	13,8

Vind- og vatnpumpuskipan

Til ber at samantvinna vind- og vatnorku (eisini kallað pump to storage) á støðum, har vatnorkubyrgingar eru í ymsum hæddum, so sum í byrgingunum omanfyri Vestmanna. Vindorka kann verða nýtt at pumpa vatn frá niðaru byrgingini til ta ovari, og síðan verður vatn leitt gjøgnum turbinur oman aftur í niðaru byrgingina. Henda vind- og vatnpumpuskipan gevur möguleika at goyma vindorkuna í vatngoymslunum, og harvið javna ta óstøðugu vindorkuna, ið myllurnar framleiða. Úrslitið er, at nógv meira vindorka kann verða nýtt á netinum.

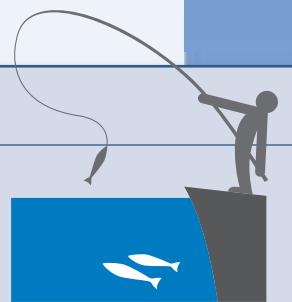
Mælt verður til, at kanningar verða settar í verk beinanvegin at meta um möguleikarnar fyrir hesi skipan, tí sera góðir vindorkumöguleikar eru í Føroyum. Haraftrurat er möguleiki at knýta eina pumpuskipan saman við øðrum óstøðugum orkukeldum, so sum alduorku.

SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

Vind- og vatnpumpuskipan á Mýrunum í Vestmanna

Mettur kostnaður: 180-200 mió krónur

1-2% minking í samlaða CO₂-útlátinum

Elkaðal úr Íslandi til Føroya

Innleiðandi kanning av möguleikanum at leggja elkaðal úr Íslandi til Føroya kom til ta niðurstøðu, at grundarlag er fyrir at fara undir meiri umfatandi kanningar av hesi verkætlan. Í innleiðandi kanningini vórðu lógarspurningar og tekniskir spurningar kannaðir, og um verkætlanin var fíggjarliga burðardygg.

Niðurstöðan av kanningini var, at lógar- og tekniskir trupulleikar neyvan steðga verkætlani. Samlaða ílogan varð mett til 2,7 mia krónur íroknað styrking av elnetinum í Føroyum og eykamátt (back-up skipan). Orkunøgdin, ið fæst gjøgnum ein slíkan kaðal er so stór, at um kaðalin verður gjørdur, er helst ikki skilagott at útbyggja vatnorkuna meira enn tað, sum longu nú er í gerð.

Í framtíðini er ógvuliga sannlíkt, at ferðsla á landi kann verða rikin við elorku ella vetni. Tað ber í sær, at nærum allur orkutørvurin á landi kann verða nøktaður við elmegi. Eisini er sannlíkt, at orkan til at reka skip, sum frá líður, í øllum fórum lutvist, kann verða grundað á elorku ella vetni. Fyri at fáa eina neyvari mynd av hesum möguleikanum, má ein fullfiggað kanning gerast.

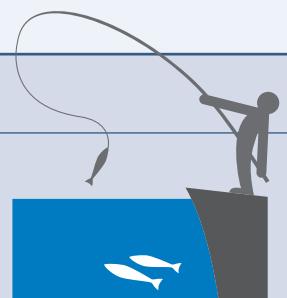
Mælt verður til, at umfatandi kanning av verkætlani verður gjørd alt fyri eitt, og at neyðug figging verður játtað til arbeidið. Avgerandi fyri framtíðar orkuveiting í Føroyum er, at støða verður tikin, bæði tí at ein elkaðal millum Ísland og Føroyar beinleiðis hevur ávirkan á aðrar orkuveitingarloysnir, og harumframt á, hvussu orkukervið í samfelagnum skal útbyggjast. Sí partin um elektrifisering av samfelagnum.

SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

Elkaðal úr Íslandi til Føroya

Mettur kostnaður: 2,7 mia. krónur

35% minking í samlaða CO₂ útlátinum

Kjarnorka

Avleiðingarnar av dálkingini frá fossilum brennievnum og fyrilit til framtíðar veitingartrygd hava økt um áhugan fyri kjarnorku. Smá kjarnorkuverk 30-100 MW til støddar eru, sum möguliga kunnu verða nýtt í Føroyum.

Elorka, ið er framleidd á kjarnorkuverkum, hevur einki útlát av veðurlagsgassi, og á hesum grundarlagi kann kjarnorka vera eitt alternativ í mun til oljuriknu elverkini. Tó er umráðandi at vísa á, at útvinning av urani, burturbeining og goymsla av kjarnorkuburturkasti, eru sera orkukrevjandi arbeiðshættir.

Prísurin fyri elorku, ið er framleidd við kjarnorku, tykist at vera kappingarførur, men av tí, at nógvir ivaspurningar eru, serliga viðvíkjandi trygd og kjarnorkuburturkasti, eiga

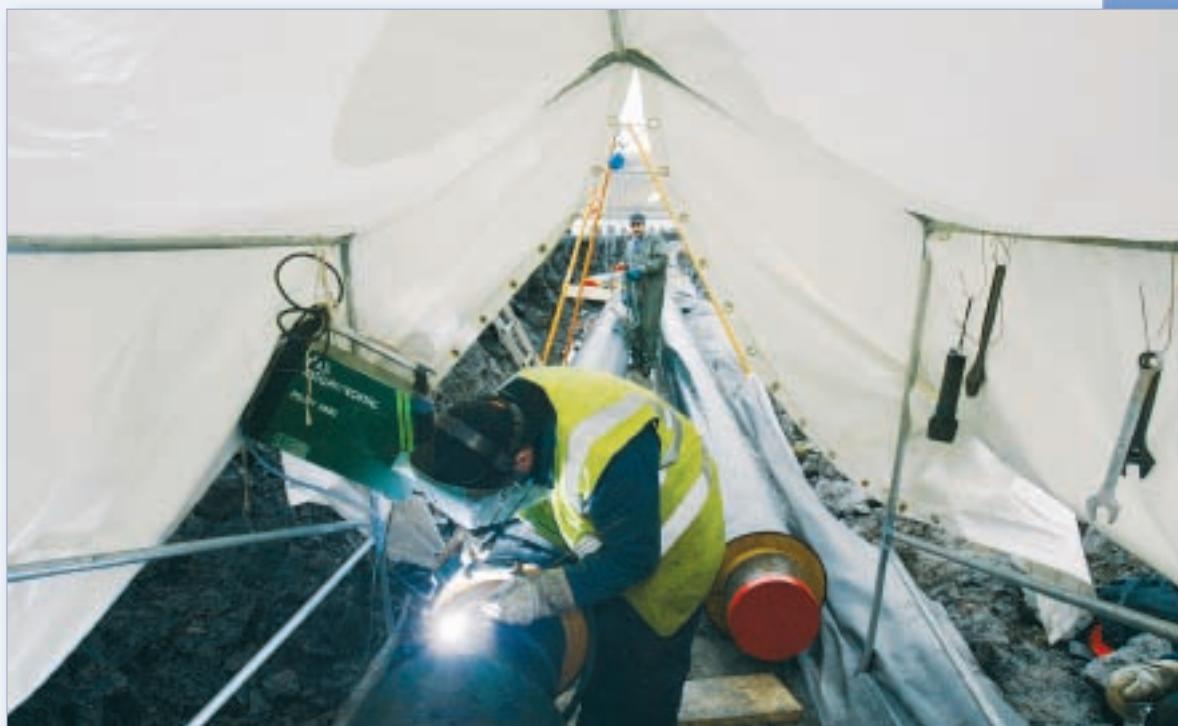

hesir spurningar at verða kannaðir gjølla áðrenn støða verður tikan til möguliga kjarnorku í Føroyum.

Avlopsorka og fjarhiti

Stórar nøgdir av avlopsorku verða ikki gagnnýttar, serliga frá elverkinum á Sundi, men eisini frá brennistøðunum, øðrum oljuriknum elverkum og stórum framleiðsluvirkjum. Henda avlopsorka kann m.a. verða brúkt til fjarhita. Í dag er tað bara partur av Hoyvíkshaganum, sum hevur fjarhita, umframta at partur av avlopshitanum frá brennistøðini í Leirvík verður brúktur til ídnaðarendamál.

Mælt verður til at kanna, hvussu avlopsorkan í enn storri mun kann verða brúkt, serliga í høvuðsstaðarøkinum, men eisini í økjum, har nógv avlopsorka annars er tøk. Møguleikarnir at útbyggja verandi fjarhitakervi í høvuðsstaðarøkinum eiga at verða kannaðir við tí fyri eygað at knýta stórar orkubrúkarar, so sum Landssjúkrahúsið, svimjhøll, ítróttarhallir, skúlar o.til. í verandi fjarhitaskipan, umframta sethúsabýlingar. Nevnast kann, at fjarhitaleiðing er løgd av Sundsverkinum til Sandvíkarhjalla, sum er fyrsta stigið í eini storri útbygging av fjarhitakervinum í høvuðsstaðarøkinum.

Stórar nøgdir av avlopsorku verða ikki gagnnýttar, serliga frá elverkinum á Sundi, men eisini frá brennistøðunum, øðrum oljuriknum elverkum og stórum framleiðsluvirkjum.

Kanningarnar eiga eisini at fevna um möguleikarnar at útbyggja fjarhita frá elverkinum í Vági og brennistøðini í Leirvík, til ávikavist Vágs og Leirvíkar. Eisini aðrir möguleikar eiga at verða kannaðir.

**Øll tøk avlopsorka
eigur at verða
gagnnýtt**

Samlaða rusknögdin í 2007 var umleið 35.000 tons. Nögdin lagar seg til búskapargongdina, og hevur verið vaksandi. Samlaða orkuframleiðslan hjá brennistøðunum var umleið 84 mió. kWh.

Ruskbrening

Samlaða rusknögdin, sum varð brend í Føroyum í 2007 var umleið 35.000 tons. Nögdin lagar seg til búskapargongdina, og hevur verið vaksandi. Samlaða orkuframleiðslan hjá brennistøðunum var umleið 84 mió. kWh. Av hesum vórðu uml. 33 mió. kWh ella uml. 40% gagnnýttir sum fjarhiti og til ídnaðarendamál. Parturin av avlopshitanum, sum verður gagnnýttur, hevur verið vaksandi.

Ein nýggj felags brennistøð hevði givið grundarlag fyrir at gagnnýta orkuna frá brenningini til bæði el og hita. Verður tað gjort, kann elframleiðslan frá eini felags brennistøð nokta umleið 6-8 % av núverandi elframleiðsluni hjá SEV, og harumframt veita uml. 2.000 sethúsum hita.

Roknað verður við, at verandi brennistøðir kunnu vera í rakstri í eini tíggju ár afturat. Tá ið brennistøðirnar skulu endurnýggjast, eigur möguleikin at byggja eina felags brennistøð fyrir alt landið, sum gagnnýtir alla orkuna, at verða umhugsáður.

Mælt verður til at avgerð verður tikan um, hvort vit í framtíðini skulu hava eina ella tvær brennistøðir, og hvar hesar skulu vera.

Elektrifisering av samfelagnum

Verður elkaðal lagdur millum Ísland og Føroyar, verður gjørligt at fåa næstan óavmarkaða nøgd av grønari elorku. Tá fer at bera til at fåa allan núverandi elorkutørv umframt upphiting, framleiðslu og annan orkutørv nøktaðan við elorku. Eisini er líkt til, at bilar, sum verða riknir við el og/ella vetni verða tøkir á marknaðinum í framtíðini. Tí er hugsandi, at allur orkutørvur á landi, sum frá líður, kann verða nøktaður við elmegi.

Stórt granskingar- og menningararbeiði fer fram á m.ø. vetnistøknioðkinum, og í framtíðini verður tøknin helst so mikið framkomin, at vetni verður eitt veruligt alternativ, eisini til skip. Ein kaðal úr Íslandi kann sostatt vera við til at skunda undir, at mest sum allur orkutørvurin verður nøktaður við elorku.

Kaðalin hevur eina ávísu lítitíð, möguliga eini 20 ár. Hetta tíðarskeið kann nýtast sum ein skái, meðan støða verður tikan til, hvort kaðalin skal endurnýggjast, ella um farast skal undir at nýta aðrar orkukeldur.

Einki er at ivast í, at næstu árini verður stór menning á teimum økjum sum fevna um varandi orkukeldur tey komandi árini, so sum vind-, sjóvarfalls-, aldu- og sólarorku. Verður meginparturin av orkutørinum lagdur um til slíkar orkukeldur, er sannlíkt at vit gerast minni og minni heft av orku úr Íslandi, so hvort sum tøknin mennist.

Verður elkaðal lagdur millum Ísland og Føroyar, verður gjørligt at fåa næstan óavmarkaða nøgd av grønari elorku. Tá fer at bera til at fåa allan núverandi elorkutørv umframt upphiting, framleiðslu og annan orkutørv nøktaðan við elorku.

2. Búskaparlig stýring

Fyri at skerja nýtsluna av fossilum brennievnum, og harvið útlátið av CO₂, kunnu ymisk stýrisamboð nýtast, so sum krøv um ávísu tøkni ella mannagongdir ella búskaparlig stýring, sum ávirkar nýtslumynstrið hjá bæði privatfólk og virkjum. Búskaparlig stýring er eitt breitt hugtak, men skal í hesum sambandi brúkast sum amboð, ið kann verða við til at minka um útlátið av veðurlagsgassí.

Búskaparliga stýringin kann verða framd við at seta eitt avgjald á brennievni. Høvuðsorsøkin til at áseta avgjaldið, er at fáa brúkaran at finna mátar at minka um nýtsluna. Eitt annað slag av búskaparligari stýring er at áseta kvotur á nýtsluna, tvs. at brúkarin fær eina ávísu nøgd av brennievni at brúka, ella eina kvotu fyri, hvussu nögy CO₂ hann kann lata út. Kvoturnar kunnu virka á ymiskan hátt, eitt nú við at eitt eykagjald verður lagt á tann partin, sum fer upp um kvotuna. Á henda hátt sleppur brúkarin undan eykagjaldi um nýtslan er ájavnt við ella undir kvotumarkinum. Eisini kunnu kvotur vera umsetiligar, soleiðis at óbrúkt kvota kann verða seld øðrum.

CO₂-avgjøld og CO₂-kvotur eru vanlig stýrisamboð í londum sum vit vanliga samanbera okkum við, m.a. í fleiri Norðurlondum, har serliga orkukrevjandi virki fáa CO₂-kvotur, sum eru umsetiligar, meðan aðrir brúkarar fáa álagt eitt serligt CO₂-avgjald á brennievni.

Onnur búskaparlig stýrisamboð kunnu t.d. vera stuðulsskipanir av ymsum slagi. Tá ið tað snýr seg um at lata stuðul, við tí endamáli at minka um útlátið av veðurlagsgassi, er umráðandi at meta um stuðulsskipanirnar sum heild.

**Avgjald, ið tálmar
nýtsluni á brennievni
verður sett**

CO₂-avgjald

Mælt verður til, at CO₂-avgjald verður lagt á alt fossilt brennievni, tvs. olju, bensin, kol, gass v.m. Endamálið við avgjaldinum er at tálma nýtsluni av hesum úrdráttum og at gera tann veruliga kostnaðin av útlátinum sjónligari. Endamálið er ikki at fáa øktar inntøkur í landskassan. Við støði í dálkarin rindar-meginregluni verður mælt til, at CO₂-avgjaldið verður galddandi fyri bæði tann privata brúkaran og vinnuna, tí *alt* CO₂-útlát ávirkar veðurlagið.

CO₂-avgjald, ið merkist peningaliga, fer at elva til sparingar, orkueffektivisering og menning av øðrum orkukeldum, sum ikki leiða út veðurlagsgass. Hetta skal havast í huga tá ið støddin á avgjaldinum verður ásett. Mælt verður tí til eitt CO₂-avgjald, sum veruliga munar. CO₂-avgjaldið nýtist tó ikki at økja um samlaða skatta- og avgjaldstrýstið. Sum dömi kann nevnast at vegskatturin kann verða minkaður tilsvarandi teirri upphædd, sum kemur í landskassan í CO₂-avgjaldi av bensin og dieselolu

Politiskt ber væl til at brúka CO₂-avgjaldið sum stýrisamboð. Sum dömi kann nevnast, at CO₂-avgjaldið kann ásetast eins fyrir allar útlátsbólkar ella ymiskt, alt eftir, hvat politisk semja fæst um.

Um inntökurnar frá einum CO₂-avgjaldi á brennievni beinleiðis verða knýttar at orkusparandi tiltökum, er tað eitt týðandi politiskt tekin um, at hesar inntøkur koma bæði brúkarunum og umhvørvinum til góðar.

Mælt verður til, at CO₂-avgjald verður lagt á alt fossilt brennievni, tvs. olju, bensin, kol, gass v.m. Endamálið við avgjaldinum er at tálma nýtsluni av hesum úrdráttum og at sjónliggera tann veruliga kostnaðin av útlátinum.

CO₂-kvotur

Möguligt er at brúka CO₂-kvotur á fleiri økjum, og serliga áhugaverdar eru CO₂-kvotur til orkukrevjandi virksemi sum t.d. fiskiskip, elframleiðslu og ávísar aðrar vinnufyrirtök. Hinvegin er tað ikki óhugsandi at CO₂-kvotur eisini kunnu verða álagdar teimum smáu brúkarunum, eitt nú húsarhaldum. Smáu brúkarnir standa samanlagt fyrir einum stórum parti at útlátinum.

Við CO₂-kvotum verður tað ikki dýrari fyrir einstaka brúkaran, um nýtslan ikki fer uppmum ásettu kvotuna. Eitt CO₂-avgjald hækkar hinvegin tað generella kostnaðarstöðið á brennievnum. Afturímóti eru skipanir við CO₂-kvotum meiri krevjandi at fyrisita, enn eitt CO₂-avgjald.

Mælt verður til, at farið verður í gongd við at greina, hvussu CO₂-kvotur kunnu verða

nýttar til at minka um útlátið av veðurlagsgassi, og hvørjir brúkarar eru best egnaðir til CO₂-kvotur.

Avtaka stuðul og frádráttir

At veita almennan stuðul til vinnugreinir og virksemi sum útleiða veðurlagsgass, stendur beinleiðis í andsøgn við Kyotoprotokollina. Flutningsstuðul, skattalætti, minstaløn og aðrar stuðulsskipanir verða í dag veittar fiskivinnuni, eins og almennur ferðastuðul verður latin í sambandi við ferðing millum heim og arbeiðsstað.

Mælt verður til, at allar stuðulsskipanir, sum hava við sær stórra útlát av veðurlagsgassi, verða avtiknar.

Stuðulsskipanir

Til ber at seta á stovn stuðulsskipanir at fremja orkusparandi tiltøk av ymiskum slag. Mælt verður til at veita fíggjarligan stuðul til privatfólk, sum gera ílögur í oljusparandi tiltøk, útbúnað og útgerð. Endamálið er at fáa fólk at gera ílögur í tiltøk og útgerð, sum minka um orkunýtsluna og CO₂-útlátið. Hetta kunnu verða tiltøk, so sum umbygging, bjálving, aðrar möguligar orkuveitingar o.a. Stuðulsupphæddirnar kunnu eitt nú svara til meirivirðisgjaldið.

*Inntøkur, ið stava
frá CO₂-avgjaldi-
num eiga at koma
brúkaranum til
góðar*

Mælt verður til at veita fíggjarligan stuðul til privatfólk, sum gera ílögur í oljusparandi tiltøk, útbúnað og útgerð. Endamálið er at fáa fólk at gera ílögur í tiltøk og útgerð, sum minka um orkunýtsluna og CO₂-útlátið.

3. Sethús og aðrir bygningar

Privatir bústaðir og aðrir bygningar teljast millum stóru oljubrúkarnar. Hesir standa fyri umleið 30% av samlaðu føroysku oljunýtsluni. Mælt verður til, at orkukrøv verða sett, tá ið byggiloyvi til nýbygging og umbygging verða givin. Sum dømi kann verða nevnt, at krövini, sum Tórshavnar kommunu setur, eru frá 1972 og treingja til at verða dagförd. Ein tættari bústaðarbygging hevur minni orkutørv enn vanlig sethús. Tí hevði tað minkað um CO₂-útlátið var ein storrri partur av framtíðar bústøðum tøtt bygging.

Krøv til nýggjar bygningar fara ikki at ávirka samlaðu orkunýtsluna stórvegis tey fyrstu árini, tí hesir eru fáir í mun til talið av verandi bygningum. Kanningar vísa, at føroysk sethús í stóran mun eru illa bjálvað, og at góðir möguleikar eru at spara nógva olju. Neyðugt er tí at orkueffektivisera verandi bygningar, har ið eisini nogy mest er at vinna fyrir hvørja krónu.

Oljufýrskipanin skal kannast regluliga

Útskifting av óeffektivum oljufýrum og ketlum

Flestu sethús og storrri bygningar verða hitaði við oljufýrdari miðstøðuhitaskipan. Ein nýggj skipan hevur vanliga 90-95% orkuvirkni, meðan eldri skipanir hava heilt niður til 60% orkuvirkni.

Mælt verður til, at krav verður ásett um eftirlit við oljufýrskipanini í minsta lagi fimta hvört ár, og at skrivilig frágreiðing skal latast eigarannum um möguligar ábøtur. Eisini eigur brúkarin at fáa at vita, hvört orkuvirknið er á einum stigi, har tað loysir seg at skifta til nýggja og virknari skipan.

Kravt eigur eisini at vera, at skipanin verður reinsað og eftirhugd á hvørjum ári.

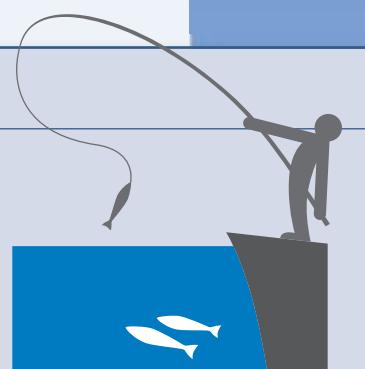
SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

ÚTSKIFTING AV ÓEFFEKTIVUM OLJUFÝRUM OG KETLUM

3% minking í samlaða CO₂-útlátinum

Sparing: 20-30% sparing í orkunýtsluni (umleið 8.000 kr um árið hjá einstaka húesarhaldinum).

Mett íløga: 20.000 kr hjá einstaka húesarhaldinum

1 LITUR AV OLJU

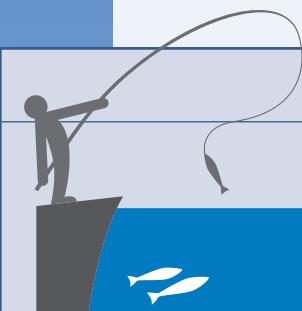
Orkunøgdin í einum litri av olju er 10 kWh

Bjálving, tetting o.l.

Stórar sparingar kunnu fáast við at eftirbjálva, tetta og skifta til orkurøtt vindeygu. Kanningar í Danmark vísa, at eftirbjálving loysir seg sera væl fíggjarliga, og ílögum verður afturgoldin eftir fáum árum, serliga tá ið tað snýr seg um illa bjálvaði hús.

Mælt verður tí til at seta orkukrøv í sambandi við ný- og umbygging, og at bjálvingar-vegleiðingin, sum Orkuráðið læt gera í 1980-árunum, verður dagförd.

Mett verður, at stórur partur av öllum sethúsum, vinnubygningum og almennum stovnum eru í einum sovorðnum orkustandi, at stórar sparingar kunnu fáast við bjálving o.ø. Talan er um stórar samlaðar ílögur, sum tó verða vunnar inn aftur eftir fáum árum.

SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

Bjálving, tetting o.a., sum minkar um hitatap í bygningum

Mett íløga: 100-200.000 krónur hjá einstaka húscarhaldinum

Mett samlað íløga: 1-1,5 mia krónur

6-8% minking av samlaða CO₂-útlátinum

Stórar orkusparingar
fáast við at bjálva og
tetta

ORKUTØRVUR OG ORKUKRØV

Orkutørvurin í eldri føroyskum húsum liggur um 250-300 kWh/m²

Í Danmark er kravið fyrir nýggj hús 85 kWh/m²

Við bjálving, tetting o.ø. kunnu 40-50% av oljunýtsluni í einstaka húsinum verða spard. Tað svarar til 10-15 tús. kr. um árið.

Orkumerking

Krav um at orkumerkja bygningar í sambandi við nýbygging, umbygging og sølu, hevði gjort rakstarútreiðslurnar av bygninginum sjónligari, og kundi harvið ávirkað sølu- og leiguvirðið, og tí eisini eggjað til, at bött varð um orkustøðuna. Royndirnar við orkumerking í Danmark hava víst, at í 75% av bygningunum eru eyðsæddir möguleikar at fremja orkusparandi tiltök, har afturgjaldstíðin er styttri enn 8 ár.

Mælt verður til, at gera reglur um at allir bygningar skulu orkumerkjast, og at hetta m.a. skal verða upplýst, tá ið hús og bygningar verða sold.

Løgujáttan til almennar stovnar

Mælt verður til, at ein løgujáttan, sum beinleiðis skal brúkast til at seta upp ymsar alternativar orkuskipanir, stýringar o.a. í bygningum, sum land og kommunur eiga, verður raðfest. Endamálið er, at tað almenna skal ganga á odda og royna nýggja tøkni og nýhugsan, tá ið ræður um upphiting og streymnýtslu í almennum bygningum og stovnum. Á henda hátt ber til at gera royndir við at finna best hóskandi útgerð til feroyska veðurlagið og viðurskiftini her á landi. Harafturat er endamálið at minka um útlátið av veðurlagsgassi frá almennum bygningum og bygningum, har almennir stovnar húsast.

Mælt verður til, at ein serstök játtan upp á 4-6 mió kr árliga verður sett av á komandi fíggjarlögum, soleiðis at stovnar, bæði kommu- og landsstovnar, kunnu sökja um partvísa fíging til tiltök, sum bera við sær minking í orkunýtsluni, serliga alternativar loysnir, sum ikki eru nógv royndar í Føroyum.

Fleiri av bygningunum, sum tað almenna leigar, lúka ikki nútíðar orkukrøv. Fyri at eggja útleigarum til at gera ábøtur, eigur hámark at verða sett fyri, hvussu nógv verður goldið fyri varma.

**Tað almenna skal
ganga á odda**

Fleiri av bygningunum, sum tað almenna eigur ella leigar, lúka ikki nútíðar orkukrøv. Fyri at eggja útleigarum til at gera ábøtur, eigur hámark at verða sett fyri, hvussu nógv verður goldið fyri varma.

iv. Ferðsla

ORKUSPARANDI FERÐSLA

Orkusparandi ferðsla, ið nøktar flutningstörvin í samfelagnum, samstundis sum CO₂-útlátið frá ferðsluni minkar.

Inútíðarsamfelagnum er tørvur á, at fólk og vørur eru flytför, men hetta viðførir eitt ávist CO₂ útlát, av tí at allarflestu akfør koyra við fossilum brennievnum. Tiltök til at minka um CO₂ útlátið mugu ikki skerja flytföri, tí tað er grundleggjandi fyrir trivnað og menning í samfelagnum, men heldur stuðla undir og eggja til orkusparandi ferðslu, so flutningstörvurin verður nøktaður á ein hátt, sum er betri fyrir umhvørvið og minkar CO₂ útlátið frá ferðsluni.

Lækka ferðina

Orkunýtslan, og harvið eisini CO₂-útlátið, er knýtt at ferðini á akfarinum. Minsta orkunýtslan er, tá ið koyrt verður við áhaldandi javnari ferð. Fyri persónbilar er orkunýtslan minst, tá ið ferðin er jøvn, einar 50-70 km/t. Tá ferðin verður økt úr 70 upp í 90 km/t veksur orkunýtslan 10% fyrir persónbilar og 25% fyrir tunga ferðslu. Broytingar í ferðini merkjast eisini meira í orkunýtsluni hjá tungu ferðsluni.

Stórar CO₂ sparingar verða gjørdar, tá ið ferðin á akfarinum minkar, og mælt verður til, at tiltök verða sett í verk fyrir at fáa fólk at virða hámarksferðina ella seta hámarksferðina niður á 70 km/t uttanfyri bygt øki. Lýsingarátök og økt eftirlit eru amboð, ið kunnu verða nýtt.

Orkusparandi akfør og CO₂-avgjald á bensin og diesel

Við lögini um motorakfør, sum kom í gildi í 2008, er skrásetingargjaldið ásett soleiðis, at bilar við høgum CO₂-útláti hava hægri gjald enn bilar við lágum CO₂-útláti. Sostatt eru tiltök longu sett í verk fyrir at minka um útlátið av veðurlagsgassi frá bilum. Harafturat er ætlanin at endurskoða lógina so at tillagingar kunnu fremjast so hvørt útlátið frá akførnum lækkar. Av tí at tað tekur fleiri ár á ðrenn núverandi bilahópur er endurnýggjaður, sæst minkingin í CO₂-útlátinum ikki aftur fyrr enn um nøkur ár.

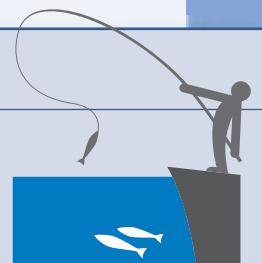
Lægri ferð – minni útlát!

SKJÓTT SYFTUR SEIÐUR

At lækka ferðina

Orkunýtslan veksur við ferðini á akfarinum. T.d. minkar ferðin

5 km/t, minkar CO₂ útlatið eini 5%.

Harafturímóti er einki CO₂-avgjald á brennievni til bilar, og merkir hetta, at tað ikki í nóg stóran mun er ein fyrimunur at nýta bilar við lágum CO₂-útláti. Mælt verður tí til at eitt CO₂-avgjald verður lagt á alt bensin og diesel. Upphæddin á avgjaldinum eיגur at verða so mikið stór, at hon veruliga merkist hjá brúkaranum. Mett verður, at eitt CO₂-avgjald á brennievni til bilar vil føra til, at enn fleiri fara at velja bilar við lágum CO₂-útláti, umframt at fólk fara at velja aðrar flutningsmöguleikar heldur enn privatbilin.

Avtaka ferðastuðulin

Mælt verður til at avtaka allan stuðul til virksemi, sum kann hava við sær, at útlátið av veðurlagsgassi verður økt. Mett verður, at ferðastuðulin til koyring í privatbili kann verða orsök til eitt óneyðuga högt útlát av veðurlagsgassi frá ferðsluni, og tí verður mælt til, at ferðastuðulin til koyring í privatbili verður tикиn av sum liður í at minka um CO₂-útlátið frá ferðsluni. Hetta fer at eggja fólk til at nýta felagsferðsluna, serliga um tað verður ódýrari ella ókeypis.

Mælt verður til, at felagsferðslan verður ókeypis at nýta. Hetta merkir, at tað skal verða ókeypis at nýta Bygdaleiðir og hjá ferðafólk at sigla við Oyggjaleiðum.

Avmarka nýtsluna av egnum bili

Talið á teimum, ið ferðast millum bygdir til arbeiðis, er økt nögy seinastu árinji, og hetta sæst eisini aftur á ferðsluni, ið alsamt økist. Ein háttur at minka hesa ferðslu er at fáa fólk at koyra saman í bili t.d. til arbeiðis ella at nýta felagsferðsluna.

Menna felagsferðsluna

Fyri at fáa fólk at velja felagsferðsluna framum bilin er neyðugt at menna felagsferðsluna. Dentur má leggjast á stutta ferðatíð, álítandi og komfortabla ferðslu og lágan kostnað hjá teimum ferðandi. Tað er ikki nokk bert at gera felagsferðsluna ódýra ella ókeypis at nýta, men eisini at betra umstøðurnar, um hon skal kunna kappast við bilin, nú alt fleiri eiga bil og vegakervið er útbygt. Koyrditeinurin er so stuttur, at tað skal verða lætt og ómakaleyst at skifta flutningsfar, og tað má heldur ikki taka stórvegis longri tíð at ferðast við felagsferðsluni enn í privatbili.

Mælt verður til, at felagsferðslan verður ókeypis at nýta. Hetta merkir at tað skal verða ókeypis hjá ferðafólki at nýta Bygdaleiðir og Oyggjaleiðir, tó skal tað framvegis kosta at flyta akfør við Oyggjaleiðum.

Aloftast er talan um tunga ferðslu, bussar, í felagsferðsluni. Hesir hava störru CO₂ útlát enn persónbilar, men kanningar aðrastaðni vísa, at CO₂ útlátið per persón per koyrdan kilometur er nakað lægri fyrir felagsferðslu enn fyrir persónbilar, bæði í bygdum og óbygdum øki. Ein vansi við at menna felagsferðsluna, so fleiri bussar koyra, er at nógv meira slit verður á vegirnar, eitt tungt akfar slítur sum 1000 persónbilar.

Menning av felagsferðsluni einsamalt er ikki nóg mikið. Sum frá líður, má málið verða at nýta alternativa orku til alla felagsferðslu fyrir at minka um útlátið. Gomlu strandfara-skipini eiga at verða endurnýggjað, og nýggju skipini skulu vera orkusparandi og/ella kunna gagnnýta alternativa orku.

Tað at hava eina ókeypis felagsferðslu, samstundis sum hon verður útbygd, fer at merkja, at tey, sum velja bilin frá, antin av hugsjónarligum ella fíggjarligum ávum, hava eitt veruligt alternativ.

Mett verður, at ferðastuðulin til koyring í privatbili kann verða orsök til eitt óneyðuga høgt útlát av veðurlagsgassi frá ferðsluni, og tí verður mælt til, at ferðastuðulin til koyring í privatbili verður tikin av

**Ókeypis at koyra við
Bygdaleiðum**

5. Vinna

Tiltökini í hesum bólki snúgva seg um vinnuvirksemi, t.e. framleiðsluvinnu og aðra vinnu á landi, men serliga um fiskiskip, sum er nógv tann störsti einstaki bólkur av oljubrúkarum í Føroyum. Fiskivinnan stendur fyri 34% og ídnaðurin fyri 9% av samlaðu oljunýtsluni. Verður elframleiðslan hjá SEV tikan við, stendur vinnan fyri eini góðari helvt av oljunýtsluni og harvið eisini útlátinum av CO₂.

Virkisskráseting

Í dag er eingin samlað skrá yvir framleiðandi eindir í Føroyum. Vantandi virkisskráseting hevur við sær, at yvirlit yvir vinnu og virksemi ikki er nøktandi, og ikki ber til hjá m.o. myndugleikunum at fáa grundleggjandi upplýsingar um vinnuvirksemi í Føroyum.

Mælt verður til, at gera eina samlaða skrá yvir vinnu- og ídnaðarvirki í Føroyum, har allar framleiðslueindir, ið hava eina árliga orkunýtslu yvir eitt ávist mark, verða skrásettir við teimum upplýsingum, ið hava týdning fyri CO₂-útlátið. Ikki minst kann ein slík skrá staðfesta, hvørjar vinnur og hvørjir ídnaðir eru tey mest orkukrevjandi, og harvið tey, ið hava mest útlát, og á tann hátt geva ábendingar um, hvar största orkusparingin og största útlátsminkingin kann verða framd.

Umhvørvis- og orkustýring

Umhvørvis- og orkustýring gerst ein alsamt meira sjálvsagdur partur av vinnuvirkseminum í okkara grannalondum. Fyri ávis virksemi er tað eitt myndugleikakrav at virki skulu hava eina góðkenda umhvørvis- og orkustýriskipan, meðan tað fyri onnur virki er eitt sjálvboði val at fara undir umhvørvis- og orkustýring.

Ymiskar skipanir eru fyri umhvørvisstýring, eitt nú ISO 14001, ið er ein skipan, har virki fáa eina góðkenning frá viðurkendum góðkenningarstovni. Eisini finnast minni umfatandi skipanir, sum smærri virki vanliga nýta. Eitt dömi um slíka skipan er sokallaða EMS-light, ið er ein royndarskipan, sum fleiri føroysk virki eru við í, og sum fær stuðul frá Norðurlandaráðharraráðnum.

Aðrastaðni hevur tað víst seg, at tey virki, ið eru farin undir umhvørvisstýring, umframt at hava minni útlát av dálkandi evnum, eisini hava ein fíggjarligan fyrimun av hesum, tí at minkað verður um óneyðuga nýtslu av vørum, umframt at nøgdin av burturkasti verður minni. Ein partur av hesi stýring er t.d. at skráseta orkunýtsluna.

Mælt verður til, at krav um umhvørvis- og orkustýring verður sett virkjum yvir eina ávísa stødd, meðan smærri virkir verða eggjað til at fáa sær eina skipan, ið tekur sær av at skráseta og sjónliggera orkunýtsluna.

UMHVØRVISSTÝRING

Umhvørvisstýring er tá ið eitt virki, skipað og tilvitað, minkar um tilfeing-isnýtslu og umhvørvisárin á fíggjarliga skilagóðan hátt.

Virkið skal orða mál, arbeiða fram ímóti at rökka teimum settu málunum, gera lyklatøl og sjónliggera umhvørivistilvitskuna.

Skip

Fiskiveiða er tann mest orkukrevjandi vinnan í Føroyum, og fiskiskip brúka ein góðan triðing av allari olju, sum verður brúkt í Føroyum. Tí er eisini neyðugt at seta tiltøk í verk fyri at skerja oljunýtsluna hjá fiskiskipum.

Gongdin seinastu umleið tvey árini við høgum oljuprísum hevur óivað gjørt sítt til at minka um útlátið av veðurlagsgassi frá skipum, m.a. orsakað av, at fleiri skip hava ligið. Seinastu tíðina er oljuprísurin tó aftur fallin, og hevur tí ikki sama tálmandi virknað sum áður.

Minka royndina

Fiskiveiðan undir Føroyum er viðgjørd við ymisk høvi, og fleiri ferðir hevur verið mælt til minka um royndina eftir fiski fyri at gera veiðuna bæði lívfrøðiliga og búskaparlige burðadygga. Ført hevur verið fram, at royndin og harvið veiðitrýstið undir Føroyum átti at verði lækkað eini 30-50%.

Verður royndin lækkað samsvarandi teimum tilmælum, ið eru komin seinastu árini, fer útlátið av veðurlagsgassi at minka samsvarandi.

Mælt verður tí til, at verandi tilmæli um at skipa fiskiveiðina lívfrøðiliga og búskaparlige burðadygt verða fylgd. Henda tillaging av fiskiveiðuni vil harafturat føra til eina minking í útlátinum av veðurlagsgassi.

Eitt amboð at lækka veiðitrýstið, er at áleggja eitt ávist gjald á veiðirættindini. Tað ger, at tað bara verða tey best riknu skipini, sum verða verandi í vinnuni, meðan ein partur av flotanum ikki klárar seg í kappingini.

MINNI ROYND – MEIRI VEIÐA

Fiskirannsóknarstovan hevur víst á, at toskaveiðan ikki hevði minkað, men kanska heldur vaksið yvir eitt longri áramál, sjálv um royndin hevði minkað 40% í mun royndina í 2007. Minkar royndin eftir toski 40%, fer CO₂-útlátið at minka samsvarandi fyri veiðubólkin.

Orkusparandi reiðskapur

Miðvíst arbeiði við at menna og kanna möguleikar fyri at leggja um til meiri orkusparandi veiðireiðskap, eigur at verða raðfest. Frameftir eigur dentur at verða lagdur á at nýta óvirknan reiðskap, so sum rúsur og línu, fram um virknan reiðskap, sum t.d. trol. Umframt at tann óvirkni reiðskapurin er minni orkukrevjandi fer hann eisini betur við náttúruni.

Í dag er skipanin fastlæst við skipabólkum í lögini um vinnuligan fiskiskap, og hevur hetta við sær eina óliðiliga skipan, um skip t.d. ynskja at skifta trolið út við annan reiðskap.

Mælt verður til, at umlegging til minni orkukrevjandi veiðireiðskap gerst möguligur í fiskivinnuumsitingini.

Tøknilig og rakstrarlig krøv til skip

IMO, ið er altjóða sjóferðslufelagsskapurin hjá ST, arbeiðir við at seta øknilig krøv til nýggj skip fyri at minka um oljunýtsluna og harvið útlátið av veðurlagsgassi, t.v.s. krøv um, at øll nýggj skip skulu byggjast eftir einum leisti, sum ger, at oljunýtslan verður avmarkað mest möguligt.

Harafturat verður arbeitt við at seta rakstrarlig krøv, t.e. krøv um mannagongdir fyri, hvussu skipið verður rikið. Arbeitt verður fram ímóti, at tey øknili og rakstrarli krøvini verða samtykt í IMO komandi ár.

Tað er umráðandi, at vit eisini seta øknilig krøv til øll nýggj skip, sum verða bygd . Eisini eigur at verða umhugsað at seta krøv til eldri skip, sum verða innflutt, soleiðis at vit ikki fáa okkum skip, sum hava ov stórt útlát av veðurlagsgassi.

Krøv eiga at verða sett um mannagongdir umborð á skipum til tess at minka um oljunýtsluna, og hesi krøv skulu fylgja altjóða krøvum.

Skráseting av orkunýtslu

Mælt verður til, at fiskiskip skulu skráseta oljunýtsluna. Við hesum fáast upplýsingar um, hvussu stórt CO₂-útlátið er fyri einstóku skipini. Soleiðis fer at bera til at samanbera ymisk skip og ymsar skipabólkar, umframt at orkunýtsla pr. kg av veiddum fiski verður skrásett.

Mett verður, at kravið um skráseting av oljunýtsluni fer at økja tilvitanina um, at broyttingar í rakstrinum kunnu skapa möguleikar fyrir oljusparing og harvið minka um útlátið frá skipunum. Harafturat gevur skrásetingen eitt gott grundarlag, tá ið metast skal um, hvørji tiltøk kunnu verða framd fyrir at minka um oljunýtsluna hjá skipunum.

Skráseting av oljunýtsluni eigur at verða fevnd av lögini um vinnuligan fiskiskap, og skal kunna latast viðkomandi myndugleikum.

Oljuvinnan

Síðani 2000 hava verið tilsamans seks leitiboringar eftir olju á føroyskum øki. Higartil er tó eingin olja funnin í rakstrarverdum nøgdum. Tó er ikki vist, at olja ikki finst á føroyskum øki, og at vit tí ein dag möguliga fara undir oljuframleiðslu í Føroyum. Oljuframleiðsla er ein sera orkukrevjandi vinna. Ein oljuleið, sum t.d. Schiehallion, ið erstatt frá føroyska markinum, hevur eitt CO₂-útlát uppá umleið 200 túsund tons um árið, ella umleið 30% av núverandi føroyska útlátinum.

Tað fer tí at hava ógvusliga ávirkan á føroyska útlátið av veðurlagsgassi, um Føroyar fáa eina ella fleiri framleiðandi oljuleiðir.

Tað er tí neyðugt, at tiltøk verða sett í verk at bøta um hetta. Í sambandi við Kyoto-protokollina eru skipanir, har lond kunnu keypa CO₂-kvotur. Tað verður tí helst neyðugt at leggja eitt CO₂-avgjald á oljuframleiðsluna, sum kann verða nýtt til at figgja keyp av kvotum, soleiðis at ein komandi oljuvinna ikki fer at kollvelta føroyska CO₂-rokn-skapin. Slíkar skipanir eru vanligar í fleiri oljuframleiðandi londum.

TR 164
GARður

TR 523

GARður

VANCO 87

EDNA

Kunning og vegleiðing

Tórvur er á óheftari kunning og vegleiðing um m.a. orkusparandi tiltök og alternativar orkumöguleikar. Tórvurin, og ikki minst áhugin hjá brúkaranum at minka um orkunýtsluna er stórrur, samstundis sum tilboðini um alternativar orkuloysnir gerast alsamt fleiri. Í dag er lítil og eingin óheft vegleiðing um hesar möguleikar. Tí er trupult hjá brúkaranum at taka dagar ímillum ymisku skipanirnar og at vita, hvør skipan hóskar best til teirra tórv. Vandi er tí fyri, at fólk gera skeivar í lögur í orkuskipanir, sum ikki eru royndar, ella í tiltök, sum kunnu skaða meira enn tey gagna.

Kunning, vegleiðing og ráðgeving

Peningur eigur alt fyri eitt at verða játtaður til kunningarátök og orkuvegleiðing fyri at minka um orkunýtsluna og harvið CO₂-útlátið. Mælt verður til, at miðvís kunning verður gjörd um orkusparandi tiltök, bæði í útværpi, sjónvarpi, bløðum, portalum og við at senda kunnandi tilfar í hvort hús. Harafturat eigur óheft tænasta at verða skipað, sum fólk kunnu venda sær til við ítökiligum spurningum um orkusparing og alternativar orkumöguleikar.

Tá ið tað snýr seg um beinleiðis ráðgeving, gerð av tekningum, kostnaðarmetingum, útboð o.a., eigur at vera víst til ráðgevandi fyritøkur. Fyri at skunda undir at orkusparandi tiltök verða sett í verk, bæði í vinnuni og hjá privata brúkaranum, verður mælt til at veita stuðul til orkuráðgeving. Stuðulin kann verða veittur á tann hátt, at sökt verður um pening av serstakari játtan til orkusparandi tiltök.

**Tórvur er á óheftari
orkuvegleiðing**

BROYTA ATBURÐ OG HUGBURÐ

Kunning, vegleiðing og økt tilvitan um orkusparandi tiltök og øðrvísi orkuskipanir, eru grundarlagið undir broyttum atburði og hugburði hjá brúkarunum, og eru við til at skunda undir at ábøtur verða gjördar

Grønir skúlar og barnagarðar

Hugtakið grønur skúli er ikki ókent í Føroyum. Tó eru tað enn fáir skúlar og barnagarðar, ið kunnu kalla seg grønar. Mælt verður til at byrja eitt miðvist arbeiði við at gera allar skúlar og barnaansingarstovnar í landinum til grønar stovnar. Umframt at tað í hesum sambandi verður hugsað um umhvørvi í breiðum høpi, skulu orkunýtsla og útlát av veðurlagsgassi viðgerast sum serligt evni.

Orkunýtsluna á skúlunum og ansingarstovnunum eigur at verða minkað munandi. Leiðreglur fyri grønar skúlar og ansingarstovnar skulu gerast, soleiðis at tað verður

**Grønir stovnar
geva økta
tilvitan**

lættari at fara undir tilgongdina. Mælt verður til, at peningur verður settur av til at gera leiðreglur, umframt at kommunur miðvist og neyvt fara undir at hyggja eftir og skráseta orku- og umhvørvispartin á stovnunum.

Tað, at orka og umhvørvi í stórra mun verða tikan inn á skúlarnar og ansingarstovnarnar, hevur eisini við sær, at tilvitanin hjá børnum, næmingum, starvsfólki og lærarum økist og verður spjadd víðari í samfelagnum.

Granskning og menning

Vit eiga at stuðla verkætlanum, sum vit í Føroyum hava serligar fórleikar ella umstøður til at fremja.

Fiskiflotin er nóg tann stórstí einstaki bólkurin av orkubrúkarum í Føroyum. Tí eiga vit at stuðla verkætlanum, sum hava til endamáls at minka um oljunýtsluna og harvið útlátið av veðurlagsgassi frá fiskiflotanum. Eitt nú minni orkukrevjandi veiðihættir, effektivisering av verandi veiðihættum og útgerð til effektivisering av skipaferðslu annars.

Verkætlanir, ið snúgva seg um alternativa orkuframleiðslu, eitt nú úr sjóvarfalls- og alduorku, samskipan av vind- og vatnorku, og orkuframleiðslu, eitt nú burtur úr tara, eiga at verða stuðlaðar.

Mælt verður til, at játtanirnar til Umhvørvisverndartiltøk, Fiskivinnuroyndir og Granskningaráðið verða øktar munandi, og at verkætlanir, sum snúgva seg um orkusparandi tiltøk, alternativar orkuskipanir og tilíkt verða stuðlaðar, ella at ein serstøk játtan verður sett av til verkætlanir, ið skulu minka um orkunýtsluna og harvið útlátið av veðurlagsgassi.

Eisini eigur stuðul at verða veittur føroyingum at fara undir eitt nú PhD-verkætlanir á nevndu økjum, bæði í Føroyum og uttanlands.

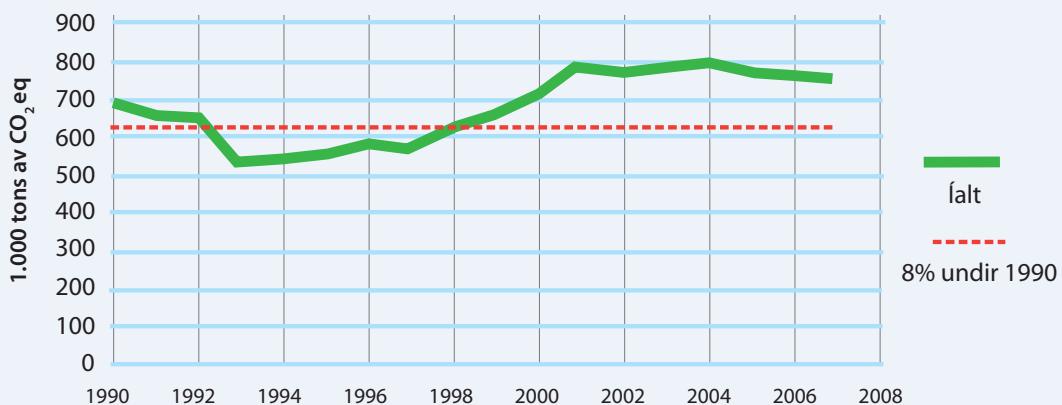

Alment um føroyska útlátið og veðurlagssáttmálan

Størsti parturin av CO₂-útlátinum og veðurlagsgassinum í Føroyum kemur frá soljuni. Heili 95% av útlátinum eru soleiðis knýtt at orkunýtsluni í samfelagnum. Føroyska útlátið av veðurlagsgassi er tí í alstóran mun knýtt at oljunýtsluni. Ókist ella fellur oljunýtslan, broytist útlátið av veðurlagsgassi samsvarandi.

Samlað útlát av veðurlagsgassi 1990-2007

Samlað útlát av veðurlagsgassi tíðarskeiðið 1990 til 2007. Brotastrikan víser 8% minking í mun til 1990, sum svarar til Kyoto kravið.

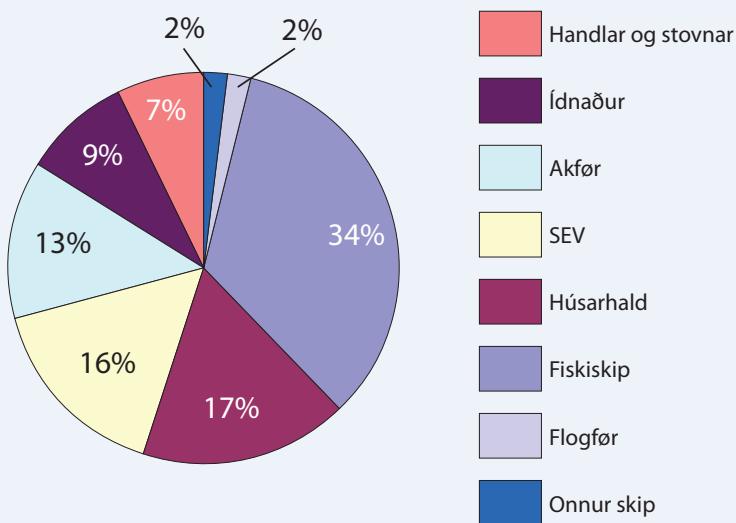
Gongdin í útlátinum av veðurlagsgassi síðani 1990 sæst á myndini omanfyri. Seinnu árini hevur útlátið mest sum verið javnt – er kanska lækkað eitt vet. Útlátið er umleið 11% hægri enn í 1990. Týðuligt samband er millum útlát av veðurlagsgassi og búskaparligu gongdina í føroyska samfelagnum. Orsakað av lægri oljunýtslu í kreppuárnum í 90'unum, fall útlátið av veðurlagsgassi munandi. Tað er síðani hækkað aftur, og sær nú út til at hava verið lutfalsliga støðugt seinastu 5-6 árin.

Fiskiskip standa fyrir umleið einum triðingi av útlátinum. Næst skipunum eru húsarhaldini (17%) og SEV (16%), síðani akfør (13%). Sí myndina ovast á næstu síðu.

Í tann mun viðkomandi hagtøl eru tøk, er føroyska uppgerðin gjørd sambært vegleiðing hjá IPCC (International Panel of Climate Change). Tølini fyrir føroyska útlátið fevna um alt útlát av veðurlagsgassi í Føroyum og á føroyiskum øki,. Skip og flogfør í altjóða flutningi telja ikki við, tað sama er galldandi fyrir føroyisk fiskiskip sum bunkra í útlendskum havnum.

Útlát av veðurlagsgassum, 2007

% býti millum ORKUbrúkarar (CO_2 -eindir)

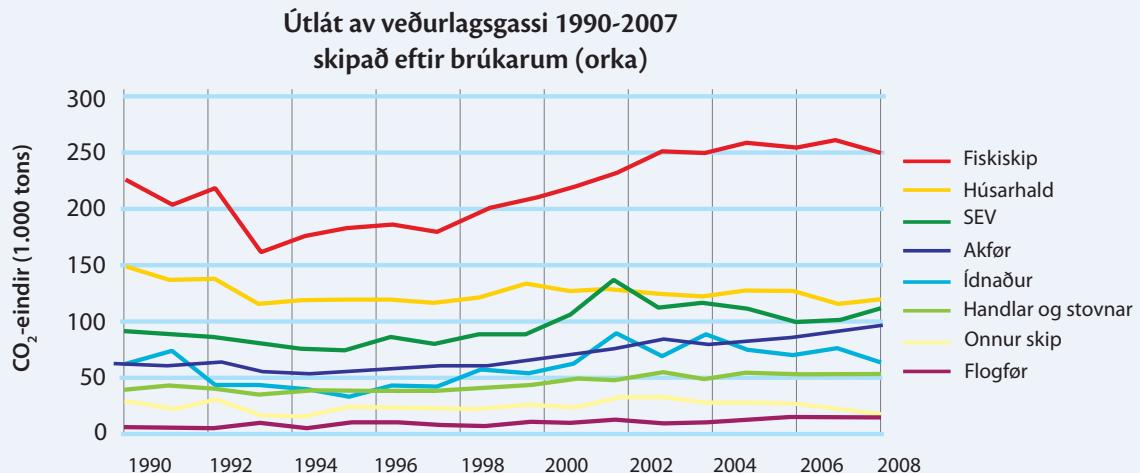

Býti av útlátinum millum brúkarar.

Karmur um minking

Sum gongdin hevur verið seinasta árini er lítið at ivast í, at lata vit standa til, so fellur útlátið ikki nóg mikið. Tað einasta, sum tá vil ávirka vöksturin í útlátinum, eru tey búskaparligu sveiggj, sum raka samfelagið við jövnum millumbilum. Avgerðin um at minka útlátið av veðurlagsgassi eigur at verða grundað á eina langtíðarætlan, sum óheft av búskaparligum sveiggjum í störst möguligan mun skal byggja á breiðar politiskar semjur, og á tann hátt verða støðuföst.

Í støðisárinum 1990 var føroyska útlátið 674 tús. tons av CO_2 , og í 2007, sum er seinasta uppgerðin, umleið 750 tús. tons. Hetta merkir at útlátið í dag er góð 11% hægri enn í 1990.

Útlát av veðurlagsgassi fyri ymisku útlátsbólkarnar innan orku (brenning av olju).

Enn er óvist, hvussu stóra minking í útlátinum londini vilja binda seg til aftan á Kyoto tíðarskeiðið, sum er 2008-2012. Ríku ídnaðarlondini, og serliga Norðurlond, arbeiða miðvist við at fyrireika eina bindandi avtalu um niðurskurð, sum ætlandi skal samtykkjast á altjóða veðurlagsráðstevnuni í Keypmannahavn í desember 2009. Væntandi verður kravið um minking í tíðarskeiðinum 2013-2020 ásett til umleið 20-30% í mun til útlátið í 1990. Fyri Føroyar svarar hetta til eina minking upp á eini 30-35% í mun til í dag. Longu nú hava fleiri lond kunngjört eina felags visjón um, at tey fram til 2050 vilja minka útlátið av veðurlagsgassi við 50 %.

Verða tilmælini í virkisætlanini fylgd, eru góðir möguleikar fyri, at Føroyar kunnu røkka einum niðurskurði av CO₂-útlátinum uppá 30-35% áðrenn 2020.

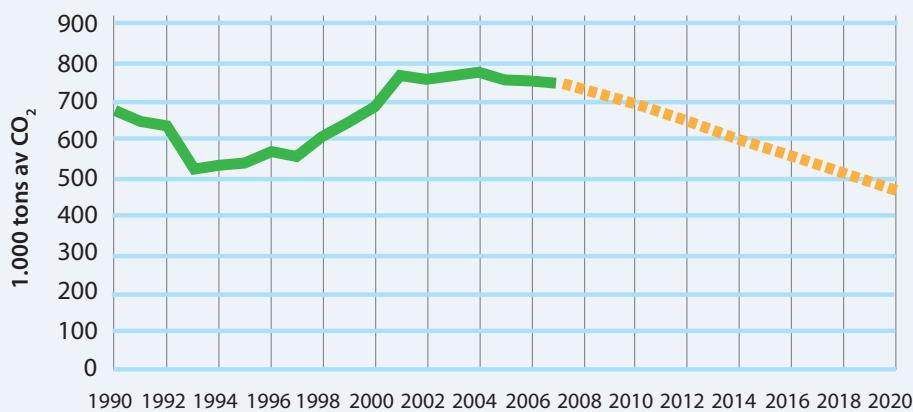
Orkunýtsla og búskaparliga gongdin

Orkunýtslan er í ávísan mun tengd at búskaparstøðuni í samfelagnum. Verður búspakarvökstur, kann roknast við storri orkunýtslu.

Tað er tó ikki lætt at siga hvussu sambandið er millum virksemið í samfelagnum og orkunýtsluna. Frá 2001 til 2006 er BTÚ vaksið umleið 23% uttan at oljunýtslan er vaksin. Hin vegin var ein stórur vökstur í oljunýtsluni frá miðskeiðis í 1990 árunum til 2001, sum tykist fylgja búskaparligu gongdini.

Tað er tí torfört at siga hvussu oljunýtslan og harvið útlátið av CO₂ verður ávirkað av búskaparligu gongdini komandi árin. Tó er helst rætt at rokna við, at verður ein búspakarvökstur, førir tað til ein ávísan vökstur í útlátinum, um ongi tiltök at minka um útlátið verða sett í verk.

Útlát av veðurlagsgassi

Myndin víser føroyska útlátið frá 1990 til í dag, og harnæst eina minking fram til 2020 uppá umleið 35%.

Virknaðurin av tiltøkunum

Um útlátið av veðurlagsgassi minkar, hevur tað í sjálvum sær jaliga ávirkan á umhvørvið. Trupulleikin, ið stendst av at okkara orkutørvur er so nögv bundin at olju ger, at útlátið av veðurlagsgassi er óneyðuga stórt, og tí vilja allar minkingar í CO₂-útlátinum koma umhvørvinum til góðar.

Tiltøk at minka útlátið av veðurlagsgassi, ið kunnu hava skaðiliga ávirkan á umhvørvi og náttúru, eru tengd at ymiskum verkætlanum. Vatnorkuútbýggingar, vindmyllur og onnur orkuverk kunnu hava árin á náttúru og umhvørvi, og tí er umráðandi, at neyvar metingar um möguligar avleiðingar fyrir náttúru og umhvørvi verða gjørdar, áðrenn avgerðir verða tiknar um síkar verkætlanir.

Í sambandi við smærri orkuverk, so sum hitapumpur og vindmyllur, eiga krøv at verða sett til hesi til tess at tryggja, at útgerðin er egnað til okkara veðurlag og ikki elvir til ampa í nærumhvørvinum.

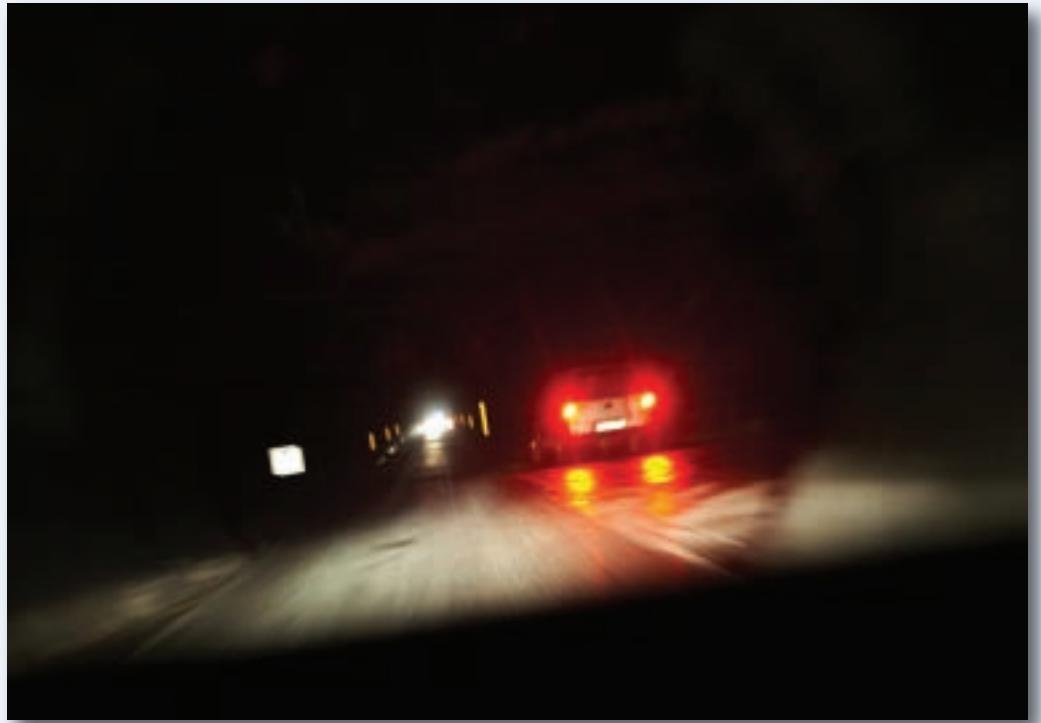
Umráðandi er, at staðseting av orkuverkum verður partur av eini heildarætlan í sambandi við lendisnýtslu. Ein komandi lendisætlan eigur at umfata staðseting av orkutungum ídnaði, virksemi við avlopshita (brennistøð, elverk), fjarhitaskipanir, lokalar hitamiðstøðir og annars greitt siga frá, hvussu lendið og náttúran kunnu verða brúkt og vard.

Í altjóða veðurlagshøpi verða tiltøk at binda CO₂ eisini knýtt at strembanini eftir at minka um útlátið av veðurlagsgassi. Eisini í Føroyum eigur at verða kannað um til ber at økja um CO₂-bindingina í lendinum. Ein lýsing av, hvussu nögv CO₂ er bundið í ymiskum moldslögum, eigur at verða gjørd. Har eiger at verða víst á, hvat kann verða gjørt fyrir at verja CO₂-bindingina, og umráðandi er at meta um, hvussu CO₂-bindingin verður ávirkað í sambandi við inntriv í náttúruna. Hetta er serliga týdningarmikið í sambandi við bit, erosión, træplanting, vatnorkuútbýggingar o.a.

Samfelagslig árin

Føroyska samfelið er sera bundið at olju og oljuúrdráttum. Prísurin á olju á heimsmarknaðinum hevur tí sera stóra ávirkan á føroyska samfelagsbúskapin. Prísvøkstur sæst beinanvegin aftur í vinnuni við vaksandi framleiðslukostnaði, og hjá privata húshaldinum við minkandi nýtsumöguleikum.

Føroyska oljunýtslan hevur eisini stóra ávirkan á búskaparligu javnvágina millum Føroyar og útheiminin, tí øll oljan verður flutt inn. Oljuinnflutningurin er ein stórur partur av føroyska handilsjavnanum og eru hækkandi oljuprísir tí rættiliga tyngjandi fyrir føroyska handilsjavnan.

At gera Føroyar minni bundnar at olju, eitt nú við alternativum orkuskipanum og orkusparing, hevur tí stóran týdning fyri føroyska samfelagsbúskpin. Skilagóðar íløgur í hesum sambandi fara at gera framleiðslukostnaðin hjá føroysku vinnuni minni viðbreknan fyri oljupríssveiggjum. Nýtslumöguleikarnir hjá privata húsarhaldinum verða eisini minni viðbreknir fyri oljupríssveiggjum, og oljan fer at fáa minni týdning fyri úrslitið á føroyska handilsjavnanum.

Um CO₂-avgjald verður lagt á brennievni, fer tað í fyrsta umfari at virka tyngjandi, bæði fyri borgaran og vinnulívið. Tó er umráðandi at leggja dent á at CO₂-avgjaldið hevur til endamáls at tálma nýtsluni av fossilum brennievni og vil tí sum frá líður verða ein fyrimunur fyri brúkaran.

Um inntökurnar av einum CO₂-avgjaldi verða brúktar til at gera okkum minni heft at olju, við eitt nú at stuðla orkusparandi tiltökum, bæði í vinnuni og hjá privatfólk, við upplýsing, vegleiðing, granskning o.ø., kemur tað brúkarunum til góðar. Um CO₂-avgjaldið, eitt nú verður grundarlag undir eini stuðulsskipan til at minka um hitamissin í bygningum, kann CO₂-avgjaldið virka við til at økja virksemið í eitt nú handverkvinnuni.

Økti kostnaðurin á brennievni, sum stendst av einum CO₂-avgjaldi, kann eisini fáa sosialar avleiðingar, og tí eiga metingar at verða gjørðar í hesum sambandi, soleiðis at möguligar skipanir, ið skulu byrgja fyri sosialum skeivleikum, verða settar í verk, samstundis sum CO₂-avgjald verður ásett.

*Tung tok verða
løtt, tá ið øll lyfta
í felag*

Eftirmeting, hagtöl, sektorábyrgd...

Tað hevur stóran týdning at tiltökini, sum verða sett í verk regluliga, verða eftirmett, fyri at eftirkanna, um tey virka eftir ætlan. Avgerandi er, at hagtölini viðvíkjandi veðurlagsgassi verða gjord upp og greinað soleiðis, at til ber til at gera neyvar eftirmetingar. Umframt veðurlagshagtölini, verður ein virkisskráseting eitt týdningarmikið amboð í eftirmetingini.

... og langtíðarplanlegging

Ábyrgdin at minka um útlátið av veðurlagsgassi áliggur öllum sektorum, og tí eigur ein ætlan at minka um útleiðing av veðurlagsgassi at fevna um allar sektorar í samfelagnum. At minka um útlátið verður ikki gjört eftir einum degi, og tí er sera umráðandi at gera hetta til eina langtíðarætlan, sum byggir á eina breiða politiska semju, soleiðis at ætlanin verður fylgd, hóast tað politiska landslagið broytist.

Tað er okkara vón, at tey tiltök, sum verða sett í verk, byggja á eina breiða politiska semju. Tí hóast nakrir lætt syftir seiðir eru á leiðini, er eingin ivi um, at tað eisini verða tung tok, ið skula takast, og tí er eitt áhaldandi arbeiði alneyðugt. Vit rökka tí neyvan á mál uttan so, at vit øll verða við til at taka tað tunga takið.

Í fylgiskjölunum eru lýsingar av tiltökum, ið hava verið brúktar sum grundarlag undir arbeiðinum at gera virkisætlanina.

Yvirlit yvir fylgiskjøl

Elkaðal úr Íslandi	50	Eginkvotur ístaðin fyrir felagskvotur	64
Vindorkuútbygging	50	Orkukrøv til nýbygging, umbygging	
Vatnorkuútbygging	51	og útbygging	64
Vind- og vatnpumpuskipan	51	Avlopsorka til orkukrevjandi virki	64
Kjarnorkuverk	52	Minka útlátið frá almennum bygningum	
Felags brennistøð og fjarhitaskipan í		og stovnum	65
miðstaðarókinum	52	Metingar um CO ₂ -útlátið í sambandi við	
Biogass	53	býarmenning	65
Ketil- og oljufýreftirlit	54	Orkumerking av öllum upphitaðum bygningum	66
CO ₂ -kvotur til privat húsarhald	54	Sjónvarpslysingar	66
Smáar vindmyllur til upphiting	54	Upplýsa um orkunýtsla og nýtslukostnaður sam-	
Sólfangrar	55	stundis sum söluprísurin verður upplýstur	67
Varmapumpur	55	Spennandi kunningartiltøk/kapping	
Rentstuðulin knýtast at bjálvingarkrøvum	56	um orkusparing	67
Stuðulslán til bjálving	57	Fiskivinnuroyndir og Granskingarráðið stuðla	
Umleggja vegskattin til CO ₂ -avgjald	58	granskning innan orkusparing	68
Ókeypis hjá ferðafólki at brúka Bygdaleiðir og		Størri játtan til viðarvøkstur	68
Oyggjaleiðir	58	Størri játtan til umhvørvisverndartiltøk	69
Hækkað avgjald á bensin og diesel	59	Umlegging av brennioljugaldinum	
Bensin- og oljudrivin akfør skiftast út		til CO ₂ -avgjald	69
við vtnisakfør	59	Broyta brennioljugaldið til CO ₂ -avgjald við	
Fáa bilførarar at virða hámarksferðina	60	innbygdari CO ₂ -kvotaskipan, sum fatar	
Høvuðsvegakervi	60	um alla brennioljunýtslu	69
Pendlarapláss	60	Óheft almenn orkuráðgeving um	
Pendlaranetportalur	61	CO ₂ -tálmandi tiltøk	70
CO ₂ -kvotur til skip	62	Stuðul til mvg-útreiðslur til oljusparandi	
Avtaka minstuløn, dagstudning og		útgerð og útbúnað til sethus	71
minstaforvining	62	Endurnýtsla og betri skiljing av burturkasti	72
Avtaka sjómannafrádráttin	63	Skifta ljósperur út við spariperur	72
Skráseta orkunýtslu í veiðidagbók	63		

Elkaðal úr Íslandi

Endamál og greining

Keypa umhvørvisvinarliga elorku úr Íslandi og flyta hana til Føroya við kaðalsambandi. Við einum 100 MW sambandi kunnu 750 mio kWh flytast til Føroya um árið. Kaðalin kann veita alla orkunøgdina, ið sum nú er verður veitt við oljuriknu verkunum hjá SEV, og harumframt veita orku til upphiting (varmapumpur) og afkør (el/vetni). Back-up skipan má gerast í Føroyum, ið kann taka yvir, um kaðalin slitnar. Kanning vísir, at við hesi skipanini verður elprísurin hjá kundanum 0,8-1,2 kr/kWh + MVG, ið ikki er hægri enn núverandi elprísur.

Kostnaður av tiltakinum

Samlað íløga íroknað back-up skipan í Føroyum: 2,7 mia kr.

Virknaður

Elkaðalin kann minka um útlátið við 240 tús. tonsum av CO₂/ár.

Svarar til 35% niðurskurð í CO₂ útlátinum.

Sum frá líður verður helst möguligt at umleggja alla bilaferðslu frá bensin/ diesel til annaðhvort el ella vetni. Harumframt ber helst til hjá stórum parti av ídnaðinum at leggja um frá oljunýtslu til el. Hetta skuldi sum frá líður minkað CO₂-útlátið millum 50 og 60%.

Tíðarætlan

Umleið 5 ár.

Avleiðingar

Fyrimumurin við elkaðalinum er, at vit í stóran mun spara okkara náttúru, tí vatnorkuútbyggingar verða minni neyðugar.

Vansin við tiltakinum er, at orkunýtslan ikki minkar nóg nögv, og at orkunýtslan framvegis verður treytað av innfluttari orku. Harafturat vil elkaðalin viðföra, at vit verða bundin av at fáa orkuna frá einum einstökum veitara (Íslandi).

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av orkumálum, meðan Vinnumálaráðið varðar av elveitingarlögini.

Viðmerkingar

Tað er neyðugt at útgreina verkætlanina, áðrenn støða verður tikin til kaðalin.

Vindorkuútbygging

Endamál og greining

Økja um elframleiðsluna úr vindi, ið er ein varandi orkukelda og tí fremur niðurskurð í CO₂ útlátinum. Mark er fyri, hvussu nögv vindorka kann vera á netinum. Risø hevur saman við SEV og Jarðfeingi gjort eina kanning fyri at meta um, hvussu nögyva vindorku elnetið hjá SEV klárar. Niðurstøðan er, at netið tolir 3-4 ferðir núverandi vindorku, tvs. úr 4 MW og upp í 12 MW. Kanningin vísir eisini, at um betri reguleringsmöguleikar verða gjördar á Sundsverkinum, kann vindorkumátturin verða øktur fýra ferðir núverandi mátt, ella upp í 16 MW. Hetta krevur tó stórar brotingar á Sundsverkinum, og tí verður ikki roknað við, at hetta er gjørligt í lötuni.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaðurin er mettur til at verða umleið 90 mió kr.

Virknaður

Útbyggingin av vindorku hevur við sær, at CO₂-útlátið minkar 21.000 tons um árið.

Svarar til 3% niðurskurð í samlaða CO₂-útlátinum.

Tíðarætlan

< 5 ár

Avleiðingar

Ávirkar umhvørvið við óljóði. Kann ávirka fuglalív og upplivingarvirðið í náttúruni. Staðseting av vindmyllunum má vera partur av landsplanleggingini.

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av orkumálum, meðan Vinnumálaráðið varðar av elveitingarlögini.

Dagföring av lögum

Skal bjóðast út smb. elveitingarlögini, so kapping fæst á økinum.

Vatnorkuútbygging

Endamál og greining

At troyta möguleikarnar fyrir vatnorkuútbygging og á tann hátt gera Føroyar minni heftar av orku uttanífrá, samstundis sum útlátið av CO₂ minkar.

Kostnaður av tiltakinum

Samlaði kostnaðurin fyrir allar fýra útbyggingarnar (Eiði 2, Víkarvatn, Vestmanna, Vágur) er mettur at vera uml. 2 mia kr.

Virknaður

Um allar fýra verkætlánirnar verða framdar, førir hetta til ein samlaðan niðurskurð í CO₂-útlátinum á uml. 83.000 tons (svarandi til uml. 13% minking). Minkingin fyrir einstóku útbyggingarnar eru:

- Eiði 2: 17 mio kWh. 1,5% minking, íløga: 10 kr/kWh/ár
- Víkarvatn: 41 mio kWh. 4% minking, íløga: 13 kr/kWh/ár
- Vestmanna: 37 mio kWh. 3,5% minking, íløga 19 kr/kWh/ár
- Vágur: 23 mio kWh. 3% minking, íløga 21 kr/kWh/ár

Tíðarætlan

2-10 ár.

Avleiðingar

Niðurstöðurnar av árinskanningunum, sum eru gjördar í sambandi við Eiði 2 vatnorkuútbygginga vísa, at Eiði 1 (avveitta økið) er turrari enn Eiði 2. Sjónligur munur er á plantu- og djóralívinum í teimum báðum kannaðu økjunum, men tey kunnu hava verið ymisk eisini áðrenn Eiði 1 varð avveitt. Tó benda árinskanningarnar á, at náttúruinntrivini í sambandi við vatnorkuútbyggingar ávirka náttúruvirðini í økjunum. Tilmæli í árinskanningunum siga m.a. eisini, at eginleikarnir hjá jørðini at binda CO₂ eiga at verða kannaðir, soleiðis at ein heildarmeting í samband við vatnorkuútbyggingar kann verða gjörd. Vatnorkuútbyggingar ávirka í stóran mun nærumborði, tí at áir hvorva, og virðini í landslagnum á staðnum verða ávirkað í stóran mun. Áðrenn støða verður tikan til möguligar vatnorkuútbyggingar, eigur ein serstök ætlan at verða gjörd, har serligt fyrilit verður víst m.ø. náttúrunnar margfeldi og landslagi. Planleggingin eigur at vera grundarlagið undir viðgerðini, tá ið støða verður tikan til einstóku vatnorkuútbyggingarnar.

Fyrimunur: orku-sjálvbargni.

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av orkumálum og náttúrfriðingarlögini, meðan Vinnumálaráðið varðar av elveitingarlögini.

Dagføring av lögum

SEV hevur einkarætt til at nýta vatn til elframleiðslu fram til 2013, sambært kunngerð nr. 76 frá 5. oktober 1963 um loyvi givið Interkommunala ravnagnsfelagnum S.E.V. til nýtslu av vatnkraftini v.m.

Vind- og pumpuskipan

Endamál og greining

Endamálið er at útbyggja vindorkuna og knýta hesa í eina pumpuskipan, sum við orkuni frá vindinum kann pumba vatnið úr Heygardali (niðaru byrgingini) niðan í ovaru byrgingina á Mýrunum í Vestmanna.

Við at brúka vinduorku til at pumba vatnið niðan í ovaru byrgingina, ber til at endurnýta vatnorkuna, og á tann hátt fáa nógv meiri burturúr vatnorkuni, soleiðis sum Sp/f Røkt skjýtur upp í síni verkætlán.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaðurin er mettur at verða um 180 mió krónur.

Virknaður

Mett er, at verkætlánin kemur at viðföra eina minking á umleið 7.500 tons olju árliga – hetta svarar til eina samlaða minking á umleið 24.000 tons CO₂, sum er ein minking á umleið 2%.

Tíðarætlan

Tað fer ætlandi at taka umleið tvey ár at útbyggja hesa skipan.

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av orkumálum, meðan Vinnumálaráðið varðar av elveitingarlögini

Dagføring av lögum

Krevur støðutakan eftir elveitingarlögini

Kjarnorkuverk

Endamál og greining

Gera kjarnorkuverk til el- og hitaframleiðslu at seta í staðin fyrir dieselriknu verkini. Smærri kjarnorkuverk, sum kunnu nökta fóroyska orkutørin, eru í dag á marknaðinum. Framleiðslukostnaðurin á el frá kjarnorkuvekum er eftir öllum at döma lægri enn á el framleitt á vanligum dieselverkum.

Kostnaður av tiltakinum

Ílögukostnaðurin liggur um 1.000 \$ pr. kWh (fyrir eitt ávist anlegg). Fyrir eitt verk uppá 100 MW verður ílögukostnaðurin sostatt einar 100 mió \$ ella uml. 500 mió kr.

Um hesin kostnaður vísir seg at halda, er tað væl minni enn fyrir t.d. vatnorkuútbýgging ella kaðal til Íslands. Kostnaðurin má kannast nærrí eins og rakstrarútreiðslurnar.

Virknaður

Eitt kjarnorkuverk kann minka um útlátið við 240 tús tons CO₂/ár.

Svarar til 35% niðurskurð í CO₂-útlátinum.

Tíðarætlan

5-10 ár

Avleiðingar

Verður kjarnorkuverk gjort í Føroyum, verður helst ikki brúk fyrir at útbýggja vatnorkuna, sum so sparir náttúruna.

Vansin er óvissan um trygdina, bæði í sambandi við sjálvt orkuverkið, men eisini í sambandi við kjarnorkuburturkast og flutning til og frá verkinum.

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av orkumálum, meðan Vinnumálaráðið varðar av elveitingarlóginu.

Viðmerkingar

Neyðugt er at útgreina tiltakið meiri. Um so er, at elcostnaðurin verður væl lægri enn í dag, ber til at umleggja alla upphiting av sethúsum og øðrum bygningum til avlophsita frá verkinum og/ella el, möguliga við nýtslu av varmapumpum.

Eisini verður möguligt sum frá líður at umleggja alla bilaferðslu frá bensin/diesel til annaðhvort el ella vetni. Harumframt ber helst til hjá stórum parti av ídnaðinum at leggja um frá oljunýtslu til el.

Hetta skuldi sum frá líður kunna givið eina minking í CO₂ útlátinum uppá millum 50 og 60%.

Felags brennistøð og fjarhitaskipan í høvuðsstaðarøkinum

Endamál og greining

At gagannýta avlopsorkuna frá brenning av burturkasti til elframleiðslu og upphiting av bygningum. Núverandi brennistøðir eru gamlar og skulu nýtímansgerast um eini 10 ár. Um felags brennistøð verður gjord at brenna alt ruskið, er möguleiki at nýta orkuna frá brenningini bæði til at framleiða el og hita. Mett er, at árliga elnýtslan hjá 4000 húsarhaldum og hitanýtslan hjá 2500 húsarhaldum kann nøktast við skipanini. Hetta kann spara nógva olju og harvið skerja CO₂-útlátið.

Kostnaður av tiltakinum

Nýggj felags brennistøð: uml. 250 mio kr.

Fjarhitana til 2600 hús: 260 mio kr.

Afturgjaldstið við núverandi el og oljuprísi: 10-15 ár.

Virknaður

Viðførir eina minking á 35.000 tons av CO₂ árliga, svarandi til 7%.

Tíðarætlan

Verandi brennistøðir halda í umleið 10 ár afturat.

Málsøki

Innlendismálaráðið varðar av umhvørvisverndarlóginu, har serliga kap. 9 um kortlegging og planlegging er viðkomandi.

Kommunumál: Innlendismálaráðið .

Dagføring av lögum

Eftir elveitingarlóginu er loyvt øðrum enn SEV at framleiða el. Avtala skal gerast við SEV um íbinding í netið.

Viðmerkingar

Um avlopsorkan frá elverkinum á Sundi verður tикиn við í skipanina, kann fjarhitaskipanin útbyggjast til alt høvuðsstaðarökið, og verður CO₂-niðurskurðurin í hesum sambandi mettur til umleið 7% av samlaða fóroyska útlátinum. Tóka orkan frá brennistøðini á Hjalla og Sundsverkinum er nógv meiri enn tørvur er á í teimum økjum, sum nú eru útbygd við fjarhita. Tí er umráðandi, at skipanin verður útbygd víðari skjótast gjørligt. Her eiga fyrst og fremst størru bygningarnir í Havn at verða knýttir í, so sum Norðurlandahúsið, svimjihallir, ítróttarhallir, skúlar, bankar, SMS og Landssjúkrahúsið. Har, sum leiðingin verður løgd, eiga so nógvir avtakarar sum gjørligt at verða knýttir í.

Biogass

Endamál og greining

Endamálið er at gagnnýta orkuna frá biogass framleiðslu.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaðurin veldst um støddina á anlegginum. Veljast kunnu smærri staðbundin anlegg ella eitt stórt felagsanlegg. Við í kostnaðinum má roknast við tóka biomassanum, gasspotentialið á biomassanum, flutningi av biomassa til anlegg. Eisini er kostnaðurin treytaður av, hvør prísur fæst fyri biogassið.

Virknaður

Við at gagnnýta orku, sum stavar frá biogass framleiðslu, og nýta tað í staðin fyri orku, sum annars hevði verið framleidd av fossilum brennievni, kann CO₂- útlátið minkast. Við at biogassa tøð minkar útlátið av metan, CO₂ og láurgassi í mun til um tøðini vórðu handfarin á vanligan hátt.

Biogass kann verða nýtt til hita- ella elframleiðslu. Nyttuvirkningurin er 65%, t.v.s. at 35% verða ikki gagnnýtt. Av teimum fara 20% til upphiting av biomassanum og 15% er missur í maskinunum við hitaútvinningini.

Hvussu nógv biogass fæst burturúr:

	Biogassframleiðsla pr. tons biomassa (m ³ /tons)	Svarar til litrar fýringsolju
1 tons neytatøð	22	14
1 tons fiskaoljuburturkast	100-1000	65-650
Burturkast frá sláтурvirkjum	> 100	> 65

Tíðarætlan

Óvist

Avleiðingar

Fyri at reka eitt biogassanlegg er neyðugt at hava ein biomassa at taka av. Hetta kann vera lívrunnið burturkast t.d. frá fiskivinnuni ella alivinnuni, rottangaevja ella tøð frá landbúnaðinum.

Lívrunnið burturkast hevur munandi storri orkupotentiali enn tøð.

Ongar royndir eru í Føroyum við biogassi.

Málsøki

Innlendismálaráðið, sum varðar av umhvørvisverndarlögini og Vinnumálaráðið, sum umsitr elveitingarlögina.

Viðmerkingar

Má útgreinast meiri. Serligar ES-reglur eru galldandi í Føroyum um hjáprodukt.

Ketil- og oljufýreftirlit

Endamál og greining	Kravt eftirlit við oljufýrum og ketlum, ið eru eldri enn fimm ár.
Kostnaður av tiltakinum	Mettur kostnaður fyri eftirlit er 1-3000 kr fyri hvört hús.
Virknaður	Eftirlit við oljufýrum/ketlum kann ávísa orkueffektivitetin.
Tíðarætlan	Kann setast í verk beinanvegin.
Avleiðingar	Eldri ketlar og oljufýr hava ein lágan virknað (60-75%), meðan nýggir ketlar og nýggj oljufýr hava ein virknað uppá 90-95%. Eisini er umráðandi fyri virknaðin, at brenningin er rætt innstillað. Fyri ketlar og oljufýringar við einum lágum virknaði, er besta loysnin at skifta til nýggjar, meðan innstilling kann hjálpa í sumnum förum. Mett verður, at 30-50% av ketlunum við fyrimuni kunnu skiftast, við eini mettari sparing uppá 25%. Samlað sparing í CO ₂ -útlátinum uppá 1-2%. Fyri brúkarar verður ílogen spard aftur einum til tveimur árum
Málsøki	Innlendismálaráðið, sum varðar av orkumálum.

CO₂ kvotur til privat húscarhald

Endamál og greining	Endamálið er at fáa privatu húscarhaldini at minka um orkunýtsluna. Út frá skrásetingum hjá oljufelögum og SEV, fermetratali á húsinum og stódd á húskinum verður ein CO ₂ -kvota givin hvørjum einstökum privata húscarhaldi. Stöðisárið kann vera 2007, tvs. at CO ₂ -kvotan verður roknað eftir nýtsluni í 2007, sum verður sett at verða 100%. Skipanin skal fyriskriva, at CO ₂ -kvotan stigvist minkar.
Kostnaður av tiltakinum	Borgarin: minking í orkunýtsluni vil viðföra minni kostnað fyri samlaðu orkuna. Fer orkunýtslan upp um kvotuna, skal húscarhaldið gjalda ein meirkostnað fyri nýtsluna, sum svarar til marknaðarorkuprísin faldað við 5 (tv. er liturprísurin á olju 8 kr, verður oljurprísurin fyri meirnýtsluna 40 krónur fyri liturin). Almenna: umsiting av áseting og útluting av kvotum kemur at krevja eina ávísa umsiting, umframt eftirlit.
Virknaður	20% minking í orkunýtsluni hjá privata húscarhaldinum, svarandi til 23.000 tons av CO ₂ ella 3% minking í samlaða fóroyska útlátinum. Kvotaskipanin inniber, at minkingin er lutfalsliga tann sama fyri öll húski, og vil viðföra, at fokus hjá húscarhaldinum verður á ovurnýtslu og óneyðuga orkunýtslu. Harafturat vil skipanin viðföra, at hús verða betur bjálvað, ketlar og oljufýr verða eftirkannað, alternativar orkuskipanir verða nýttar, v.m.
Tíðarætlan	Krevur fyrireikning
Viðmerkingar	Kvoturnar eiga helst at lagast eftir, um talan er um nýggj ella gomul hús, umframt eitt lyklatal fyri orkunýtslu pr. fermetur.

Smáar vindmyllur til upphiting

Alternativar orkuskipanir til sethús og bygningar

Endamál og greining	Skipanin ger vindorku til varma og minkar tí um nýtsluna av oljufýri ella varmapumpu. Harvið minkar eisini CO ₂ -útlátið frá upphiting av sethúsum og bygningum.
Kostnaður av tiltakinum	Hevur ikki útreiðslur við sær fyri landskassan uttan so, at stuðul verður givin húscarhaldunum.

Ein vindmylla til vanlig sethús kostar uml. 20.000 kr við uppsetting. Rakstrarsparingin pr. ár er uml. 8000 kr (alt eftir oljuprísinum). Íløgan er sostatt afturgoldin eftir 2-3 árum.

Virknaður	Trupult er at koma við neyvum tølum, tí skipanirnar í Føroyum hava bert virkað í stutta tíð. Mett verður, at vanlig sethús kunnu spara uml. 1000 litrar av olju um árið, um myllan stendur har vindviðurskiftini eru góð og varmaskipanin er fær fyrir at taka ímóti framleiddu varmaorkuni – eisini tá nógur vindur er í langa tíð. Niðurskurðurin í CO ₂ -útlátinum verður tí uml. 3 tons pr. sethús. Um vit siga, at 10% av húscarhaldunum í Føroyum hava möguleika at nýta skipanina, er samlaði niðurskurðurin tí uml. 5000 tons av CO ₂ um árið.
Tíðarætlan	Kann gerast beinanvegin.
Avleiðingar	Kann hava neiligar avleiðingar fyrir nærumhvørvi, tí myllurnar geva óljóð frá sær og kunnu misprýða. Eisini skal hugsast um trygdina tá nógur vindur er – bløðini mala ógvuliga skjótt og kann skaði tí standast av, um partar av mylluni brotna í tætt bygdum øki.
Málsøki	Kommunalt – byggi- og umhvørvismál.
Viðmerkingar	Í útrokningini av CO ₂ -niðurskurði er mett, at 10% av húscarhaldunum kunnu nýta skipanina (tvs. vindviðurskiftini eru nøktandi og nærumhvørvið verður ikki órógvað av mylluni).

Sólfangarar

Alternativar orkuskipanir til sethús og bygningar

Endamál og greining	Skipanin ger sólarljósíð til varma og minkar tí um nýtsluna av oljufýri ella varmapumpu. Harvið minkar eisini CO ₂ -útlátið frá sethúsum og bygningum.
Kostnaður av tiltakinum	Hevur ikki útreiðslur við sær fyrir landskassan uttan so at stuðul verður givin húscarhaldunum. Sólfangaraskipan til vanlig sethús kostar uml. 80.000 kr við uppsetting (12 m ² av sólfangara). Sólfangarin gevur varmaorku svarandi til 50-60 litrar av olju um árið fyrir hvønn m ² . Ein skipan við 12 m ² vil sostatt spara húscarhaldinum einar 700 litrar av olju um árið, svarandi til 5500 kr. Afturgjaldstíðin er umleið 15 ár við núverandi kostnaði.
Virknaður	Niðurskurðurin í CO ₂ -útlátinum verður uml. 2 tons pr. sethús. Um vit siga, at 10% av húscarhaldunum í Føroyum nýta skipanina, er samlaði niðurskurðurin tí uml. 3000 tons/ár.
Tíðarætlan	Kann gerast beinanvegin.
Viðmerkingar	Í útrokningini av CO ₂ -niðurskurði er mett, at 10% av húscarhaldunum nýta skipanina. Hetta lutfalsliga lága talið er valt, tí skipanin enn er dýr í mun til ta sparing, ið hon gevur við núverandi oljuprís.

Varmapumpur

Alternativar orkuskipanir til sethús og bygningar

Endamál og greining	Skipanin flytur varma frá útiluftini ella bergi og inn í húsið. Neyðugt er at nýta elorku til at dríva pumpuna. COP (coefficient of performance) er avgerandi fyrir, hvussu effektivt pumpan flytur varmaorkuna inn í húsið. Um COP er 3 merkir hetta, at 3 kWh av varma fáast, um 1 kWh av elorku er nýttur í pumpuni.
Kostnaður av tiltakinum	Hevur ikki útreiðslur við sær fyrir landskassan uttan so, at stuðul verður latin húscarhaldunum.

Fyri húsarhaldið er COP altaverandi fyri, um ílögum í varmapumpu loysir seg ella ikki. Um COP er hægri enn 1,6 loysir raksturin seg í mun til at nýta olju; men ílögum í pumpuna skal eisini gjaldast aftur, so miðal COP fyri árið skal helst vera yvir 2,5. Afturgjaldstíðin er mett at verða umleið 10-15 ár.

Virknaður

Niðurskurðurin í CO₂-útlátinum er eisini Treytaður av, hvussu høgt "miðal COP fyri árið" pumpan hevur. Um miðal COP er hægri enn 2,2 fæst niðurskurður í CO₂ útláti í mun til at nýta oljufýr. Um vit siga at COP er 2,7 og 10% av húsarhaldinum skifta frá oljufýr til varmapumpu, verður samlaði CO₂-niðurskurðurin uml. 3000 tons um árið. Um spillvarmin frá øktu elframleiðsluni verður nýttur í fjarhitaskipan, er árligi niðurskurðurin uml. 5500 tons.

Tíðarætlan

Kann gerast beinanvegin.

Avleiðingar

Varmapumpur, ið taka varman frá útiluftini hava stórar blásarar, ið geva óljóð frá sær. Hetta kann vera órógvandi í einum grannalagi við tættari bygging. Varmapumpur, ið fáa varman úr bergennum hava ikki trupulleika við óljóði.

Viðmerkingar

Í útrokningini av CO₂-niðurskurði er mett, at 10% av húsarhaldunum nýta skipanina. Tølini eru ógvuliga tætt knýtt at miðal COP fyri árið. COP er knýtt at, hvussu nýtslumynstríð er, og hvussu varmaskipanin í húsinum er (t.d. um gólvvarmi ella radiatorar eru nýttir í varmaskipanini). Eisini er COP knýtt at, hvat slag av varmapumpu talan er um (luft-vatn, luft-luft, bergarma etc).

Rentstuðulin knýtast at bjálvingarkrøvum

Endamál og greining

Endamálið er at tryggja, at so nógvir privatir bústaðir sum gjørligt lúka ávis fakliga ásett krøv til bjálving. Bjálvingarkrøvini til komandi bústaðir kunnu verða einsháttar og ásett í eini landsbyggireglugerð, meðan krøvini til verandi hús kunnu verða differentierað eftir, hvussu húsini eru háttar. Tey, sum eiga ella keypa verandi hús, kunnu sökja um bjálvingarstuðulslán.

Kostnaður av tiltakinum

Ongin beinleiðis kostnaður hjá tí almenna. Stuðulin til rentuútreiðslur av lánum er á fíggjarlögini. Bókaðu nettoútreiðslurnar fyri 2006: uml. 57 mió kr. Bókaðu nettoútreiðslurnar fyri 2007: uml. 83 mió kr. Nettojáttanin fyri 2008: 101 mió kr. Ætlaðu nettoútreiðslurnar fyri 2009: 101 mió kr. Tølini omanfyri vísa samlaða stuðulin til rentuútreiðslur av lánum. Umframt stuðul til rentuútreiðslur av lánum til egnan bústað verður í dag latin stuðul til rentuútreiðslur av lánum til útbúgving og at gjalda aftur virkin veðhald. Bústaðarparturin skal tí útgreinast nærrí. Rentustuðulin til hvønn einstakan móttakara er í dag 40% av samlaðu rentuútreiðslunum. Av teimum lata kommunurar 13%-stig. Ein ávisur kostnaður verður til staðfesting av, um hús eru bjálvað samsvarandi krøvunum, tá sökt verður rentustuðul.

Virknaður

At kalla allir privatir bústaðir eru lánifiggjaðir, og at kalla allir sethúsaeigarar hava sökt um og fáa stuðul til rentuútreiðslur av bústaðarlánum. Tiltakið fer ætlandi at minka um orkunýtsluna til upphiting hjá privatum húsarhaldum.

Tíðarætlan

Farast kann undir lógarbroytingina longu í 2009.

Málsøki

Fíggjarmálaráðið.

Dagføring av lögum

Stuðul til rentuútreiðslur av lánum verður latin sambært lögtingslög nr. 148 frá 30. desember 1996 um stuðul til rentuútreiðslur av lánum, sum broytt við lögtingslög nr. 45 frá 30. mars 2001. Bjálvingartreytirnar skulu setast inn í hesa lög.

Stuðulslán til bjálving

Endamál og greining

Endamálið er at ókja um talið av væl bjálvaðum privatum húsum og íbúðum. Endamálið hjá Bjálvingarstuðulslánsgrunninum er í dag at veita stuðulslán til bjálving og orkusparandi tiltök til avlamis-, einkjufólka- og fólkapensionistar. Skipanin skal sostatt broytast frá eini sosialari skipan til eina skipan, sum verður galdandi fyri öll. Støða má takast til, um eigarin av bústaðnum skal búgva í bústaðnum fyrir at kunna fáa stuðulslán. Frá einum CO₂-útláts-sjónarmiði og einum orkusparingarsjónarmiði fæst meira burturúr, tess fleiri, ið kunnu fáa stuðulslán.

Skotið verður upp, at eigarin skal kunna fáa stuðulslán til bjálving, hóast hann ikki sjálvur býr í húsinum, um eigarin er ein privatpersónur og ikki ein juridiskur persónur. Tað hefur týdning, at einstöku umvælingarnar í sambandi við bjálving av sethúsum og íbúðum verða góðkendar av einum óheftum sakkunnleika, áðrenn stuðulslán verða latin. Stuðulslán til bjálving skal ikki kunna verða veitt í sambandi við nýbygging.

Kostnaður av tiltakinum

Bjálvingarstuðulslánsgrunnurin skal fáa árliga játtan á fíggjarløgtatingslögini, og afturgoldin lán fara aftur í Bjálvingarstuðulslánsgrunnin. Lánini skulu vera avdráttar- og rentufrí. Afturgjaldin av láninum fer fram í einum, tá húsini verða seld, ella tá eigarin doyr. Tó kann ásetast, at rentur og/ella avdráttir skulu gjaldast um ávísar umstøður broytast. Tiltakið verður fíggjað við at lækka stuðulin til rentuútreiðslur av bústaðarlánum og ístaðin játta tilsvarandi meira til Bjálvingarstuðulslánsgrunnin.

Virknaður

Tiltakið fer ætlandi at minka um orkunýtsluna til upphiting hjá privatum.

Tíðarætlan

Tiltakið fevnir um ár. Um lögargrundarlagið verður fíngið til vega í 2009, kann hugsast, at støðugt fleiri hús verða betur bjálvað tað næsta 10-ára skeiðið.

Dagføring av lögum

Bjálvingarstuðulslánsgrunnurin hefur lógarheimild í løgtatingslög nr. 118 frá 1997 um Húsalánsgrunn o.a.

Nú endamálið í storri mun verður umhvørvisligt, eigur skipanin at hava serstakt lögargrundarlag og ikki verða partur av løgtatingslög um húsalánsgrunn. Tí mugu §§ 8-15 takast burtur úr nevndu lög og broytast.

Viðmerkingar

- 1) Í fleiri ár hava peningastovnarnir veitt ta samlaðu fíggingga til sethús. Sum ein avleiðing av hesum er tað óivist, hvør leikluturin hjá húsalánsgrunninum skal vera í framtíðini. Húsalánsgrunnurin hefur stórt gjaldföri, og tað kundi verið nýtt til at fíggja bjálvingarstuðulslánini í hesum uppskotinum, umframt at húsalánsgrunnurin kundi hildið fram við teirri íbúðarbygging til eldri, umframt sambýli, sum hann hefur tikið stig til ella hefur verið við í tey seinnu árin.
- 2) Hugsast kann, at tillagingar skulu gerast í skipanini um stuðul til bygging og umvæling av eignum bústaði.
- 3) Um latast skulu almenn stuðulslán til bjálving av húsum og bygningum, ið verða nýtt til vinnulig endamál, eigur hetta at koma undir aðrar skipanir.

Umleggja vegskattin til CO₂-avgjald

Endamál og greining

Endamálið við tiltakinum er at ávirka dagliga raksturin av bilunum til frama fyrir umhvørvið, so tað verður lutfalsliga bíligari at hava bil við lítlum útláti og lutfalsliga dýrari at hava bil við stórum útláti. Hetta kann annaðhvort gerast við at leggja ein part av vegskattinum um til CO₂-avgjald ella við at leggja ein part ella allan vegskattin um til CO₂-avgjald á bensin og diesel. Tá verður umhvørvisskatturin beinleidis tongdur at nýtsluni og harvið útlátinum frá öllum bilum, sum koyra á fóroysku vegunum, eisini teimum útlendsku.

Kostnaður av tiltakinum

Tiltakið er útreiðsluneutralt fyrir landskassan, tí talan er um umlegging av einum verandi skatti.

Virknaður

Tiltakið fer at eggja bileigarum at skifta bilarnar út við meira umhvørvisvinarligar bilar.

Tíðarætlan

Krevur lógarbroyting. Tiltakið kann setast í verk sum skjótast.

Avleiðingar

Tiltakið fer at gera tað bíligari at hava umhvørvisvinarligar bilar og dýrari at hava umhvørvisdálkandi bilar.

Málsøki

Fíggjarmálaráðið.

Dagföring av lögum

Hetta tiltakið krevur broyting í lögtingslög nr. 38 frá 31. januar 1982 um vegskatt av motorakfórum v.m. við seinni broytingum (seinast broytt við lögtingslög nr. 157 frá 22. desember 2005).

Viðmerkingar

Nýggj lóg um skrásetingargjald á motorakfórum, ið tekur umhvørvinum fyrilit, er komin í gildi. Endamálið við lógin er m.a. at eggja bilkeyparum at velja bilar við lítlum CO₂-útlátið heldur enn bilar við stórum útlátið, samstundis sum lógin leggur stór avgjöld á innflutning av gomlum og dálkandi lastbilum og bussum. Lógin er sostatt ein avgjaldslög, har avgjaldið verður avroknað, tá ið voran verður keypt. Lógin ávirkar sostatt ikki dagligu nýtsluatferðina hjá bileigarum.

Ókeypis hjá ferðafólki at brúka Bygdaleiðir og Oyggjaleiðir

Endamál og greining

Felagsferðslan skal vera eitt alternativ til privata bilin. Við at leggja ta almennu felagsferðsluna soleiðis tilrættis, at tað verður ókeypis hjá ferðafólki at brúka Bygdaleiðir og Oyggjaleiðir, samstundis sum túrarnir á ávísum rutum hjá bygdaleiðum verða fleiri, verður motivatiúnin at velja felagsferðsluna stórrri.

Hetta tiltak er knýtt at tiltakinum at leggja CO₂-avgjald á bensin og diesel, og vil sostatt vera eitt alternativ til privata bilin.

Endamálið er at fáa fleiri at velja at ferðast við felagsferðsluni og á tann hátt minka um útlátið frá ferðsluni. Uppgerðir vísa, at útlátið frá akfórum veksur.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaðurin av tiltakinum er tað, sum tað í dag kostar at reka Bygdaleiðir og flutning av ferðafólki við Oyggjaleiðum.

Virknaður

Tiltakið fer at minka um útlátið frá akfórum.

Tíðarætlan

Kann setast í verk í 2009 treytað av, at peningurin, sum annars kemur inn við ferðaseðlasølu, verður játtaður á figgjarlóginu 2009.

Avleiðingar

25% minking í privatbilismuni, svarandi til uml. 5 mió litrar ella góð 4.000 tons, og eina minking í CO₂-útlátinum uppá uml. 2%. Tó vil útlátið frá felagsferðsluni vaksa.

Málsøki

Innlendismálaráðið.

Dagföring av lögum

Fíggjarlógi 2009.

Hækka avgjald á bensin og diesel

Endamál og greining	Endamálið er at minka um ferðsluna við privatbili og harvið um nýtsluna av bensini og dieselolju.
	Fyri at fáa fólk at seta bilin og annaðhvört ganga ella nýta felagsferðslu, eigur CO ₂ -avgjald at verða lagt á brennievni, samstundis sum kostnaðurin fyri at ferðast við felagsferðsluni verður lækkaður ella heilt avtikin.
Kostnaður av tiltakinum	<p>Tað almenna: Inntøkur av hægri avgjaldi Útreiðslur til kollektiva ferðslu</p> <p>Borgarin: Øktar útreiðslur til koyring í eignum bili Lægri útreiðslur at ferðast við kollektivari ferðslu</p> <p>Mett nýtsla av bensini og diesel til privatbilar: uml. 20 mió litrar um árið Ein hækking uppá 2 kr/l + 25% lækking av nýtsluni gevur einar 30 mió í meirinntóku, sum kann brúkast til at lækka ferðaseðlaprísin í bussunum.</p>
Virknaður	Minni bilkoyring og harvið minni dálking. Gevur eisini minni trýst á vegir, parkeringspláss o.s.fr.
Tíðarætlan	Kann setast í gildi við komandi fíggjarlög, t.e. frá 1. januar 2009.
Avleiðingar	25% minking í privatbilismuni svarar til uml. 5 mió litrar ella góð 4.000 tons, og eina minking í CO ₂ -útlátinum uppá uml. 2%.
Málsöki	Avgjöld: Fíggjarmálaráðið. Oyggja- og Bygdaleiðir: Innlendismálaráðið.
Viðmerkingar	Ein hækking av bensin- og dieselprísinum uppá 2 kr/l er ikki hægri enn so, at prísurin tá verður á stöði við prísin í Danmark og Noregi.

Bensin- og oljudrivin akfør skiftast út við vetnisakfør

Endamál og greining	At bussar, hýruvognar og lastbilar og akfør annars koyra við vetni heldur enn olju, har útlátið er vatn og ikki CO ₂ .
Kostnaður av tiltakinum	Ógreitt.
Virknaður	At minka og steðga CO ₂ -útlátinum frá flutningi á landi.
Tíðarætlan	2015 og fram, ella tá ið vetrnistóknin hevur vunnið stórra frama og er vorðin bíligari.
Avleiðingar	Neyðugt verður at skifta verandi bussar, lastbilar og bilar út við akfør, sum koyra við vetni. Neyðugt verður at gera eitt nýtt áfyllingarkervi fyri vetrni. Ein fíggjarlíg stuðulskipan eigur at verða gjörd, so peningalig viðurskifti ikki gerast ein forðing fyri at leggja um til vetrnisakfør.
Dagföring av lögum	Ein lögttingslög eigur at verða gjörd, sum ásetur tíðarmark fyri, nær bann verður sett móti innflutningi og sölu av akförum, sum brúka olju og bensin sum drívmegi. Lógin eigur at koma í góðari tíð, so at skiftistíðin ikki gerst styrti enn eini 8-10 ár.

Fáa bilførarar at virða hámarksferðina

Endamál og greining

Orkunýtslan og harvið eisini CO₂-útlátið er heft at ferðini á akfarinum. Fyri persónbilars er orkunýtslan minst við eini javnari ferð á 50-70 km/t. Minsta orkunýtsla er, um koyrt verður við javnsamari javnari ferð, also ikki okja og minka ferðina ofta. Orkunýtslan veksur um 10%, tá ið ferðin verður økt frá 70 til 90 km/t. Fyri tunga ferðslu veksur orkunýtslan út móti 25%, tá ferðin fer frá 70 til 90 km/t, broytingar í ferðini merkja eisini meira fyri tungu ferðsluna enn fyri persónbilars. Í Svøríki verður arbeitt við, at fáa ferðsluna at halda settu hámarksferðina. Hetta gevur nögv "spart" CO₂-útlát. Sagt verður at samlaða sparingin er ikki nögv í mun til alt útlátið frá ferðsluni, men er nögv í mun til onnur CO₂-sparandi átök. Sum dömi verður nevnt, at hetta er dupult so nögv, sum átakið, at blanda etanol í bensin (eitt átak hjá Statoil í Svøríki).

Kostnaður av tiltakinum

Politikkontrol, sjálvvirkandi ferðslueftirlit (t.d. fotofellur), lýsingarátök o.l.

Tíðarætlan

Kann setast í verk beinanvegin.

Høvuðsvegakervi

Endamál og greining

Høvuðsvegakervið (høvuðsferðsluásirnar í landinum) verður útbygt og skipað so, at tað so vítt möguligt verður lagt í láglendi við fáum brekkum og verður lagt utan um bygt öki. Hetta ger, at ferðslan "gongur" betur, og óneyðuga nögv orka ikki verður nýtt til at bremsa og til at spida upp.

Málsøki

Innlendismálaráðið.

Viðmerkingar

Hetta er nærrí viðgjört í Samferðsluætlanini 2008-2020 og Visjón 2015. Har eru ítökiligar útbyggingar av verandi vegakervi lýstar.

Pendlarapláss

Endamál og greining

Endamálið við hesum tiltaki er at minka um ferðsluna við privatbili, hetta minkar nýtsluna av brennievni og harvið eisini CO₂-útlátið.

Nögv fólk ferðast millum bygda til arbeiðis – tey pendla. Hetta ger seg galldandi hjá okkum eins og í grannalondum okkara. Líkt er til, at hetta vindur uppá seg. Fyri at minka um óhepnu árinini, ið henda økta ferðslan hevur á umhvørvið, verður við pendlaraplássum kring landið, og við einum pendlaranetportali betra um möguleikan fyri at fólk ferðast saman í privatbili til og frá arbeiði.

Plássið á Skipaneskrossinum kann nevnast sum dömi um eitt skipað pendlarapláss. Hetta pláss er eisini samskipað við felagsferðsluna.

Virknaður

Fólk koyra saman til arbeiðis í dag. Bilar standa parkeraðir ymsastaðni framvið vegnum, við knútapunkt ella við gjaldstunlar. Hetta kann verða til ampa fyri ferðsluna annars, so fyri ferðslutrygdina er tað eisini ein fyrimunur, um slík skipað pendlarapláss verða gjörd.

Avleiðingar

Umleið 2700 fólk ferðast ímillum til arbeiðis hvønn dag (uppgerð út frá umsóknunum um stuðul til ferðaútreiðslur hjá TAKS í 2005). Kanningin sigur einki um, hvussu nögv av hesum ferðast í eignum bili, so ringt er at meta um, hvussu nögv persónbilaferðslan kann minka av hesum tiltaki. Í øðrum londum hava tey tó góðar royndir av líknandi skipanum – t.d. "Parker&Rejs" í Danmark.

Málsøki

Innlendismálaráðið.

Viðmerkingar

Ein vansi kann verða, at frástøðurnar í Føroyum eru so smáar, at tá ein fyrst er farin í bilin at koyra, er nögv lættari og høgligari at ferðast allan vegin til arbeiðsplássið, heldur enn at skifta akfar á vegnum.

Pendlaranetportalur

Felagskoyring í privatbili verður skipað við einum pendlaranetportali á alnetinum, har fólk kunnu skráseta seg og síggja möguleikar um slíka koyring.

Endamál og greining	Endamálið við hesum tiltaki er at minka um ferðsluna við privatbili, hetta minkar nýtsluna av brennievni og harvið eisini CO ₂ útlátið. Nógv fólk ferðast millum bygda til arbeiðis – tey pendla. Hetta ger seg gallandi hjá okkum eins og í grannalondum okkara. Líkt er til, at hetta vindur uppá seg. Fyri at minka um óhepnu árinini, ið henda økta ferðslan hefur á umhvørvið, verður við pendlaraplássum kring landið, og við einum pendlaranetportali betra um möguleikan fyri at fólk ferðast saman í privatbili til og frá arbeiði.
Kostnaður av tiltakinum	Tað almenna: Kostnaðurin av at gera pendlaranetportal við möguleika at leita. Landsverk ella Strandfaraskip Landsins kunnu reka netportalin, sum part av síni kunning um ferðslu á heimasíðuni. Lýsingarátak at fáa fólk at koyra saman til arbeiðis, eigur at verða gjört, samstundis sum netportalurin er klárur at nýta. Brúkarin: Tað skal verða ókeypis at skráseta seg og leita á heimasíðuni.
Virknaður	Færri bilar flyta fólk og nøkta økta tørvin á flutningi millum arbeiði og bústaði. Minni ferðsla í privatbili minkar CO ₂ útlátið, og er eisini positiv fyri umhvørvið annars (larmur og dálking), umframt ferðslutrygdina og slitið á vegirnar. Minni trýst á vegakervið og á parkeringsökini, har arbeiðsplássini eru. Virknaðurin av sjálvum pendlaranetportalinum kann vera avmarkaður, av tí at viðurskiftini eru so smá, at fólk vita loftast hvør annar koyrir ímillum. Men umráðandi er at betra möguleikarnar at ferðast saman, og at kunna um hetta.
Tíðarætlan	Kann setast í verk beinanvegin (Sambært Visjón 2015).
Avleiðingar	Umleið 2700 fólk ferðast ímillum til arbeiðis hvønn dag (upperð út frá umsóknum um stuðul til ferðaútreiðslur hjá TAKS í 2005). Kanningin sigur einki um hvussu nógv av hesum ferðast í eignum bili, so ringt er at meta um, hvussu nógv persónbilaferðslan kann minka av, at fólk fara at koyra saman.
Málsøki	Innlendismálaráðið
Dagføring av lögum	Kanska broyta ferðastuðulin, so tað verður ein fyrimunur ikki at koyra í eignum akfari, men heldur ferðast saman ella við felagsferðslu (TAKS).
Viðmerkingar	Líkt er til, at tað gerst alt meira vanligt at ferðast millum bygda til arbeiðis. Fjarstøðan millum arbeiðspláss og bústað veksur. Hetta rák er í øðrum londum, og tykist at vera gallandi her hjá okkum. Fyri at minka um avleiðingarnar av øktum tørví á at ferðast, verður nógv gjört fyri at fáa fólk at ferðast saman í privatbili, at nýta felagsferðsluna ella at nýta sonevnda "kombinationsferðing", t.d. <i>Parker&Rejs</i> , tað vil siga, at koyra við privatbili til eitt parkeringspláss (pendlarapláss), og halda ferðina áfram í felagsferðslu (sí tilmæli um Pendlarapláss).

CO₂-kvotur til skip

Endamál og greining	Endamálið er ein serstök minking av CO ₂ -útlátinum fyrir hvort einstakt skip, möguliga hvort einstakt reiðari. Hvort skip/reiðari fær tillutaðar kvotur fyrir, hvussu nógv CO ₂ kann verða latið út árliga. Sum grundarlag verður nýtt útlátið (oljunýtslan) fyrir eitt ávist ár (ella miðal/max fyrir t.d. seinastu trý árin).
	Fyri hvort ár verður ávísur %-partur drigin frá kvotuni. Kvoturnar kunnu latast skipunum ókeypis ella fyrir ávist gjald. Möguliga byrja við ókeypis kvotum, og so líðandi taka gjald fyrir tær. Inntökurnar av söluni kunnu nýtast til tiltök, gransking og stuðul at minka um oljunýtsluna til skip.
Kostnaður av tiltakinum	Umsitingin av skipanini kemur at viðföra øktan kostnað. Kostnaður fyrir skip: Veldst um, hvort kvotur verða seldar ella latnar ókeypis.
Virknaður	Kann fáa útlát frá hvörjum einstökum skipi niður við einum ávísum %-parti. Stöddin á kvotum kann ásetast politiskt.
Tíðarætlan	Arbeiðið við at fyrireika skipanina kann setast í verk beinanvegin.
Avleiðingar	Kann hava negativ árin á raksturin hjá skipum. Hin vegin kunnu möguligar inntókur av sölumkvotum nýtast til stuðul og loysnir til minking av oljunýtsluni, sum er ein fyrimunur fyrir skipini.
Málsøki	Fiskimálaráðið, Innlendismálaráðið og möguliga Fíggjarmálaráðið.
Dagföring av lögum	Neyðugt er helst við serligari lög fyrir kvotur til skip.

Avtaka minstuløn, dagstudning og minstaforvinning

Endamál og greining	Endamálið við hesum tiltakinum er at tillaga og rationalisera flotan, so hann fær ta mest optimalu stöddina. Harvið minkar samlaða orkunýtslan og samlaða útlátið. Hetta samsvarar eisini við ásetingarnar í Kyotoprotokollini, grein 2, stk. 1, (a),(v) sum sigur, at allir annex I-partar (íDNAðarlondini), taka av allan politikk og fyriskipanir, sum er kappingaravlagandi, so sum skattafyrimunir og stuðultil vinnugreinir, ið útleiða vakstrarhúsgass.
Kostnaður av tiltakinum	Í 2007 varð 1,1 mió kr goldin í minstuløn, 5,5 mió kr í dagstudningi og 8,4 mió kr í minstaforvinningi. Hetta fer at minka útreiðslurnar hjá landskassanum, tá hesar stuðulsskipanir verða tiknar av.
Virknaður	Minstaløn, dagstudningur og minstiforvinningur eru stuðulsskipanir, sum kunnu virka við til at varðveita ein ov stóran fiskiflota. Samfelagsligu avleiðingarnar eru ein órationell og ikki optimal framleiðsla, har politiska skipanir, við peningaligum stuðli, heldur ov nógvari arbeiðsmegi í einari vinnugrein, har arbeiðsmegin hevði verið væl minni uttan stuðul. Henda avlopsarbeiðsmegin í fiskivinnuni hevði tí gjört stórra samfelagsnyttu í öðrum vinnugreinum.
Tíðarætlan	Kann setast í verk beinanvegin og fáa gildi frá 1. januar 2009.
Avleiðingar	Hetta tiltak fer ikki at fáa stórvegis avleiðingar fyrir fiskiskipaflopan, sum í 2007 fekk góða eina mió kr útgoldna í minstuløn. Tiltakið fer harafturímóti at minka um útróðrarflotan, sum fekk 8,4 mió kr í minstaforvinningi í 2007.
Málsøki	Fíggjarmálaráðið
Dagföring av lögum	Tiltakið krevur broyting í lögtatingslög nr. 73 frá 23. maí 1997 um lønjavningargrunn, sum broytt við lögtatingslög nr. 83 frá 7. desember 1998.

Viðmerkingar	Skipanin við minstuløn, dagstudningi og minstaforvinnungi er óbeinleiðis stuðul til fiskiflotan og kann verða við til at halda uppi einum ov høgum tali av fólk, sum starvast á fiskiskipunum og -bátum, og sostatt virka fyri, at samlaða talið av fiskiskipum og útróðarbátum er ov stórt. Støddin á fiskiflotanum hevur stóra ávirkan á støddina á útlátinum av veðurlagsgassum frá skipunum.
---------------------	--

Avtaka sjómannafrádráttin

Endamál og greining	Endamálið við hesum tiltakinum er at tillaga og rationalisera flotan, soleiðis at hann færta mest optimalu støddina. Harvið minkar samlaða orkunýtslan og samlaða útlátið. Hetta samsvarar eisini við ásetingarnar í Kyotoprotokollini.
Kostnaður av tiltakinum	Sjómannafraðrátturin kostar landskassanum umleið 30 mió kr um árið. Hetta verður tí ein meirinntøka hjá landskassanum, tá ið sjómannafraðrátturin verður tикиn av.
Virknaður	Skattalættin til sjófólk er ein stuðulsskipan, sum kann virka við til at varðveita ein ov stóran fiskiflota. Samfelagsligu avleiðingarnar eru ein órationell og ikki optimal framleiðsla, har politiska skipanin, við peningaligum stuðli, heldur ov nógvari arbeiðsmegi í einari vinnugrein, har arbeiðsmegin hevði verið væl minni uttan stuðul.
Tíðarætlan	Hetta tiltakið kann setast í verk beinanvegin, soleiðis at lógarbroytingin fær gildi frá 1. januar 2009.
Avleiðingar	Avleiðingarnar av hesum tiltakinum verða, at yvirskotið á arbeiðsmegini í fiskivinnuni fer at minka til gagns fyri aðrar vinnugreinir í føroyska samfelagnum, ið vanta arbeiðsmegi.
Málsøki	Fíggjarmálaráðið.
Dagføring av lögum	§ 25a og § 25 b í lögtinglög nr. 86 frá 1. september 1983 um landsskatt og kommunuskatt, við seinni broytingum, verða strikaðar.
Viðmerkingar	Sambært grein 2, stk. 1, (a),(v) í Kyotoprotokollini skulu allir annex I-partar (íðnaðarlondini), taka av allan politikk og fyriskipanir, sum eru kappingaravlagandi, so sum skattafyrimunir og stuðul til vinnugreinir, ið útleiða vakstrarhúsgass.

Skráseta orkunýtslu í veiðidagbók

Endamál og greining	Endamálið við at skráseta orkunýtsluna/oljunýtsluna í veiðidagbökurnar er at sjónliggera nýtsluna av orkuni umborð á skipunum. Hetta kann fáa tey, sum varða av skipunum at hugsa meira um orkunýtsluna – td. tá ið fiskað verður, og tá ið sight verður til/frá fiskileið. Eisini ber til at finna orkunýtsluna pr. kg veiði, og skipini kunnu gera ein “umhvørvis-roknaskap”.
Kostnaður av tiltakinum	Hagtöl eru ikki gjørd yvir orkunýtsluna hjá ymsu skipabólkunum, men bara fyri fiskiskip sum heild. Tá ið hetta er skrásett, kann orkunýtslan pr. kg. veiði fyri ymsu veiðihættirnir samanberast.
Virknaður	Eingin kostnaður sum so – føst mannagongd at skráseta orkunýtsluna í dagbökurnar.
Tíðarætlan	Økt tilvitan um orkunýtsluna. Upplýsingarnar um orkunýtsluna kunnu nýtast til ymisk endamál.
Málsøki	Fiskimálaráðið – upplýsingarnar um orkunýtslu eiga harafturat at latast øðrum viðkomandi myndugleikum.
Dagføring av lögum	Avkláring um tað krevur eyka heimild at krav verður sett skipunum at skráseta orkunýtsluna, möguliga broyting í lóginu um vinnuligan fiskiskap

Eginkvotur ístaðin fyrí felagskvotur

Endamál og greining

Endamálið er at útlutingin av kvotum (tons fiskur) verður latin einstaka skipinum/reiðarínum ístaðin fyrí, at skipini fiska av eini felagskvotu. Í lötuni er svartkjaftur ikki býttur millum skipini, men skipini hava felagskvotu. Fiskiskapurin skal steðga, tá felagskvotan er uppfiskað.

Kostnaður av tiltakinum

Eingin kostnaður.

Virknaður

Orkunýtslan hjá skipunum minkar orsakað av, at tey kunnu leggja fiskiskapin til rættis fyrí alt árið, og fiska eginkvoturnar av ymsu fiskaslögunum, tá ið tað loysir seg best.

Tíðarætlan

Krevur politiska avgerð.

Málsøki

Fiskimálaráðið.

Dagföring av lögum

Ikki er neyðugt við lógarbroyting.

Orkukrøv til nýbygging, umbygging og útbygging

Endamál og greining

Endamálið er at allir nýbygningar (bústaðarbygningar, stovnar og virkisbygningar) skulu byggjast eftir reglugerð við einum minsta kravi til bjálving og innrætting annars, sum hevur við orkunýtsluna at gera. Sama krav er gallandi fyrí útbyggingar og umbyggingar. Seta hámark fyrí orkutørv (kWh/m²/ár) og harvið orkunýtslu í öllum nýggjum bygningum og í sambandi við um- og útbygging av verandi bygningum. Reglugerðin skal vera gallandi fyrí bæði sethús og storri bygningar, og fevna um bæði krøv til hita, ljós og luftskifti. Krøvini verða sett fyrí alt landið. Reglurnar verða fyrisitnar av byggimyndugleikanum hjá kommununum. Umframta krøv til orkutørv eiga at verða gjördir orkustandardar og vegleiðingar fyrí bygging.

Kostnaður av tiltakinum

Gerð av byggireglugerð: 2-3 mió kr (2 ársverk hjá ráðgeva).

Borgarin: eyka kostnaður til bjálving – minking í orkunýtslu

Virknaður

Orkunýtslan í sethúsum og øðrum bygningum lækkar.

Tíðarætlan

2009

Avleiðingar

Fyri byggiharran: Møguliga øktur byggikostnaður

Lægri orkuútreiðslur

Fyri kommunurnar: Økt umsiting og eftirlit, herundir møgulig eftirútbúgving av fólk

Málsøki

Innlendismálaráðið.

Dagföring av lögum

Landsbyggireglugerðin skal heimilast við kunngerð eftir grein 4, stk. 4 í lögtingslög um býarskipan og byggisamtyktir.

Avlopsorka til orkukrevjandi virki

Endamál og greining

Endamálið er at brúka býarplanlegging í orkupolitiskum høpi, so at CO₂-útlátið hjá orkukrevjandi virkjum kann minkast við tað, at tey verða staðsett nærhendis brennistøðum ella øðrum virkjum, sum kunnu lata avlopsorku ella varandi orku, uttan at neyðugt er at leggja langar orkuleiðingar.

Kostnaður av tiltakinum

Ógreitt.

Virknaður

At minka um og í storri mun gagnnýta avlopsorku og varandi orkukeldur í ídnaðarøkjum við orkukrevjandi virkjum hevur við sær at CO₂-útlátið minkar.

At optimera brúk av avlopsorku, umframta varandi orkukeldur í sambandi við tilrætta-legging av framtíðar ídnaðarøkjum, hevur við sær, at orkutørvurin, í mun til verandi orkuveiting í ein vissan mun kann tálmast.

Tíðarætlan	Tvey ár og frameftir.
Avleiðingar	Betri brúk av avlopsorku og brúk av varandi orkukeldum minkar um oljunýtsluna og CO ₂ -útlátið, umframt at tað minkar um trýstið at útbyggja vanligu orkuframleiðsluna.
Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	Løgtingslóð um býarskipanir og byggisamtyktir skal dagførast, serliga grein 3 um býarskipan, so at brúk av avlopsorku og varandi orkukeldum kann verða knýtt at ídnaðarökjum við orkukrevjandi virkjum.

Minka útlátið frá almennum bygningum og stovnum

Endamál og greining	Endamálið er at tað almenna skal ganga á odda og royna nýggja tøkni og nýhugsan, tá ið talan er um upphiting og streymnýtslu á öllum almennum bygningum og stovnum í landinum. Á henda hátt ber til at gera royndir við at finna best hóskandi útgerð til føroyska veðurlagið og viðurskiftini her á landi. Fyrsta stig er at kortleggja orkunýtsluna í bygninginum. Síðan skal ein ætlan gerast, sum útgreinar, hvørjar ábøtur og tiltøk skula gerast fyrir at minka um orkunýtsluna í bygninginum.
Kostnaður av tiltakinum	Á fíggjarlóbini verður sett av serlig játtan, hvørs endamál er at gera ílögur í nýggja tøkni, eyka bjálving, nýggjar mannagongdir og ráðgeving, soleiðis at orkunýtslan og útlátið frá almennum bygningum minkar. Íløgan verður spard inn aftur, tí orkunýtslan fer at minka sum frá líður.
Virknaður	Í 2007 vórðu brúktar 21,5 mió kr til olju og góðar 16 mió kr til el í bygningum hjá landinum. Krøv til bjálving av öllum nýbygningum, útbyggingum og umvælingum vilja viðföra eina minking í orkunýtsluni.
Tíðarætlan	Byrjan 2009 fram til 2012.
Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	Peningur skal setast á serliga játtan á fíggjarlóbini frá 2009
Avleiðingar	Umsiting, ráðgeving og krøv skulu útgrenast. Tiltakið kann samskipast av Landsverk, sum hevur ábyrgdina av viðlíkahaldi, um- og útbygging av almennum bygningum.

Meta um CO₂-útlátið í sambandi við býarmenning

Endamál og greining	Kommunur skulu meta um CO ₂ -útlátið, tá ið avgerðir um býarmenning verða tiknar, bæði í mun til eina øking og eina minking. Endamálið er, at framtíðar býarmenning í störst möguligan mun skal verða CO ₂ -tálmansi. Politiskar avgerðir um býarmenning eiga at byggja á eina heildarmeting, har orkukrøv til bygningar, orkuveiting til økið, undirstøðukervi, flutningsmöguleikar, fíggjarlig stýringsamboð o.s.fr. skulu brúkast fyrir at taka røttu avgerðirnar í mun til orkutálmandi býarmenning. At meta um CO ₂ -útláti eftir fórum háttalagi gevur möguleika fyrir at samanbera eina kommunu við eina aðra, og at samanbera ein bý við ein annan. Á henda hátt kann landsstýrið lóna kommunum og býum, ið eru CO ₂ -tálmansi, og stýra hinum inn á rætta kós.
Kostnaður av tiltakinum	Ógreitt.
Virknaður	At minka um oljunýtsluna, sum hevur við sær minking av CO ₂ -útlátinum.

Tíðarætlan	Tvey ár og fram.
Avleiðingar	Eitt felags ástöði fyri at meta um CO ₂ -útlátið má ásetast, helst eftir einum háttalagi, sum longu verður brúkt, eitt nú í ES.
Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	Løgingslóð um býarskipanir og byggisamtyktir dagførast, serliga grein 3 um býarskipan, so at meting um, hvat kann ávirka CO ₂ -útlátið og hvussu, gerst ómissandi partur av framtíðar avgerðum um býarmenning.

Orkumerking av öllum upphitaðum bygningum

Endamál og greining	Endamálið er at fáa eitt yvirlit yvir orkutørv og -nýtslu í bæði sethúsum og virkisbygningum og almennum bygningum. Yvirlitið verður brúkt til at orða mögulig krøv um ábøtur til minking av orkutørvinum. Hvort einstakt hús/bygningur verður skrásett viðvíkjandi orkustøðu, t.e. bjálving, slag av upphiting, aldri o.s.fr.
Kostnaður av tiltakinum	Meting av kostnaðinum fyri sethús: 15.000 hús á kr 2.000 = 30 mió kr. Aðrir bygningar: 2-3.000 bygningar á kr 5-10.000 = 15-20 mió kr.
Virknaður	So hvort fæst eitt stýringsamboð til at minka orkutørin og harvið -nýtsluna
Tíðarætlan	Politisk støðutøka og lógarheimild: 2 ár Skráseting: 3-5 ár eftir avgerð Orkuminking: innan fyri 5-10 ár eigur ein munandi orkubati at verða rokkin
Avleiðingar	Fyri eigaran: Útreiðslur til skráseting v.m. (leysliga mett 1.000-3.000 kr pr. hús). Gevur grundarlag fyri at minka orkunýtsluna og harvið spara pening.
Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	Möguliga krevst lógarheimild, og kanska er nóg mikið við kunngerð.
Viðmerkingar	Tørvur er á serkønum fólk til skráseting.

Sjónvarpslýsingar

Endamál og greining	Gera sjónvarpslýsingar, sum upplýsa fólk, hvussu tey kunnu spara orku í gerandisdegnum við at brúka orkuna so skilagott sum gjørligt: Smærri sjónvarpslýsingar eiga at verða gjørdar, sum vísa, hvussu fólk kunnu brúka orkuna á skilabesta hátt í dagliga húsarhaldinum. Sum dömi um lýsingar kunna nevnast: Minna fólk á, ikki at lata bilin standa í tómgongd; fáa fólk at virða hámarksferðina; upplýsa fólk um innstilling av termostatum og útlufting; lækka innihitan osfr.
Kostnaður av tiltakinum	Neyðugt við serstakari játtan til lýsingaátök
Virknaður	Betri upplýsing fórir til meiri tilvitaðar borgarar, og harvið til lægri nýtslu.
	Kanningar hava víst, at flestu húsarhald kunnu spara 10% av orkunýtsluni bara við at broyta vanar.
Tíðarætlan	Kann setast í verk beinanvegin
Málsøki	Innlendismálaráðið

Upplýsa um orkunýtslu og nýtslukostnað samstundis sum söluprísurin verður upplýstur

Endamál og greining

Í sölulýsingum og á prísskeltum á akfórum og tólum, ið brúka orku, skal orkunýtsla og nýtslukostnaður, vera upplýst saman við söluprísinum: Tað vanligasta í sölulýsingum og á prísskeltum, t.d. fyrir bilar og vaskimaskinur, er, at bert söluprísurin er nevndur. Fer ein inn á heimasíðuna hjá fyritökum, ið selja akfør og tól, er stóðan tann sama; eitt tað fyrsta tú færst at vita er, hvør söluprísurin er. Ynskir ein upplýsingar um orkunýtsluna eru hesir ikki altið so lættir at fáa fatur á.

Upplýsingar um orkunýtslu eru tað, ið hetta tiltak skal fáa meira fram í ljósmála. Hetta skal gerast við at seta reglur í gildi soleiðis at orkunýtsla og kostnaðurin fyrir nýtsluna skulu upplýsast saman við söluprísinum og eins týðuligt. Prísmerringarreglur eru longu galddandi. Hetta tiltakið inniber tískil eina víðkan av galddandi reglum.

Fyri at gera kostnaðin av nýtsluni so greiðan sum gjørlig verður skotið upp, at umframt orkunýtslu pr. orkueind og galddandi pris pr. orkueind, skal upplýsast, hvussu nögv akfarið ella tólið kostar at brúka t.d. um mánaðin við eini ávisari vanligari nýtslu í kWt ella litrum. Hetta fyri at tað skal vera so greitt sum gjørligt fyrir vanliga brúkarar, hvørjar tær samlaðu privatbúskaparlígu avleiðingarnar av einum möguligum keypi verða. Hetta inniber, at sölufyritokan má dagföra nýtsluprísirnar, tá ið hesir broytast. Tó kundi eitt ávíst fyrivarni verðið tikið fyrir titum og ógvusligum sveiggjum í orkuprísum. Harafturat skal eitt niðara nýtslumark vera fyrir, hvørji akfør og tól skulu vera umfatað av tiltakinum.

Kostnaður av tiltakinum

Eingin beinleiðis kostnaður. Nakað av eyka umsiting hjá myndugleikunum og vinnurekandi.

Virknaður

Tiltakið fer at skunda undir eina tilgongd, sum í ávísan mun er byrjað, har feroyskir brúkarar í storri mun fara at keypa akfør og tól, ið brúka minni orku. Hetta fer at minka um CO₂-útlátið frá akfórum og tólum, ið brúka olju, bensin og el, men ilt er at siga, hvussu nögv.

Ein annar virknaður av tiltakinum er eitt storri tilvit hjá brúkarum um orkunýtslu og orkusparing yvirhovur.

Nýtslan av akfórum og tólum, ið nýta orku, verður bíligari fyrir brúkarar.

Tíðarætlan

Tiltakið kann setast í verk í 2009.

Dagföring av lögum

Marknaðarföringslógin § 13, stk. 6 gevur landsstýrismanninum heimild til at gera serreglur í sambandi við prísupplýsingar.

Viðmerkingar

Tiltakið kann sammetast við partvísu umleggingina av skrásetingargjaldinum á motorakfórum til eitt umhvørvisgjald, hvors endamál er at lækka söluprísin á orkusparandi bilum, so brúkarar í storri mun velja hesar bilar.

Tað kann verða neyðugt at taka atlít til góðsku og lívitíð hjá teimum brúksvorum, sum verða umfataðar av tiltakinum. Eisini skal støða takast til, hvort CO₂-útlátið, ið stendst av vøruframleiðsluni í framleiðaralandinum, og möguliga av vørulutninginum, skal vera ein partur av tiltakinum.

Spennandi kunningartiltök/kapping um orkusparing

Endamál og greining

Endamálið er at vekja áhugan og gera fólk meira tilvitað um orkusparing, við t.d. spennandi og undirhaldandi kappingum.

At gera fólk áhugað í at minka útlátið við at vísa á, at eisini ber til at spa pening við at orkunýtslan minkar.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaður av tiltakinum er lýsingar og arbeiðsorka.

Virknaður Virknaðurin er, at fólk verða áhugað fyrir umhvørvinum, verða meira tilvitað um orkusparing og fara av eignum royndum at síggja, at slík tiltök gera mun. Verða fólk meira tilvitað um orkusparing, fórir ein broyttur hugburður til stórra ábyrgdarkenslu hjá tí einstaka. Avleiðingin verður, at dálkingin minkar.

Tíðarætlan Kann setast í verk beinanvegin.

Fiskivinnuroyndir og Granskingarráðið stuðla gransking innan orkusparing

Endamál og greining	At ökja figgjarligu játtanina til gransking og menning til verkætlanir, sum hava til endamáls at minka um oljunýtsluna hjá skipaflotanum (øllum fórum). Stuðul skal veitast til eitt nú "verkætlanir, sum kunnu minka um verandi oljunýtslu hjá skipaflotanum (t.d. skap av skipum, botn trawl við semipelagiskum lemmum, snurruváð vm.)", viðgera eina "betri samanseting av veiðiflotanum (lutfalsliga býtið millum verandi og komandi veiðihættir (økonomisk optimering))", "kanna nýtslu av brennievni pr. kg fiskaðan fisk hjá feroyska flotanum", "minking av fiskiflotanum (effektivisering)!" og seta oljunýtsluna í samband við "carbon-foot-print" frá tí staðnum, har voran er framleidd, hagar til hon er á marknaðinum – og nögv annað. Kansa ber eisini til at lýsa eftir "modellum" fyrir CO ₂ -kvota-keypi í sambandi við veiðimöguleikar (kansa saman við einari möguligari framtíðar "upphoðssølu" fyrir fiskakvotur).
Kostnaður av tiltakinum	1-2 mió kr árliga í nøkur ár (verkætlanir verða vanliga stuðlaðar við 100-500.000 kr árliga).
Virknaður	Virknaðurin er, at orkunýtslan lutfalsliga minkar (CO ₂ minkar).
Tíðarætlan	1. jan. 2009-31. des. 2015.
Avleiðingar	Leyslig meting: CO ₂ -útlátið kann minkast við 10-30% (upp til 50% pr kg fisk um meira verður gjort).
Málsøki	Fiskimálaráðið og Mentamálaráðið.
Dagføring av lögum	Játtan á figgjarlógin.

Størri játtan til viðarvökstur

Endamál og greining	Endamálið við játtanini til viðarvökstur skal broytast til eisini at umfata træplanting relaterað til CO ₂ -binding (núverandi endamál er at fríðka um lendi, skapa lívd og rekreativ økir umframta at verja ímóti jarðarmáan).
Kostnaður av tiltakinum	Á hvørjum ári koma nögv fleiri umsóknir enn játtanin røkkur til. Upphæddin í dag er 450 tús. fyrir træplanting, men eигur at økjast munandi, svarandi til eina millión krónur árliga.
Virknaður	Virknaðurin er at síggja fleiri staðni runt í landinum, har fólk og felög, almennir stovnar o.o. við stuðli hava fríðkað um náttúruna. Onkur verkætlan er farin í gongd, sum hefur til endamáls at verja hott plantusløg og menna nýggja tøkni, og upplýsandi tilfar um dálking/vandamikil evnir o.a. er prentað. Alt hetta er við til at fríðka og verja umhvørvið og at menna vitanina um umhvørvið og náttúruna hjá almenninginum, sum jú er ætlanin við játtanini.
	Við at menna vitanina um umhvørvið verður eisini hugburðurin hjá fólk ávirkaður skjótari, soleiðis at hetta at enda vil tálma CO ₂ -útlátið. Um viðarlundir eru við til at upptaka CO ₂ er hetta eisini við til at minka um útlátið.

Tíðarætlan Løgtingsfiggjarlógin 2009 og eftirfylgjandi ár, fram til 2012.

Avleiðingar	CO ₂ -útlátið minkar.
Dagføring av lögum	Partur av fíggjarlógin. Broyta reglugerðina fyrir stuðul av játtanini til umhvørvisverndartiltök.
Viðmerkingar	Øki eru, sum kunnu brúkast til træplanting, tí virðið í teimum er ikki stórt, eitt nú niðurløgd tyrvíngarpláss.

Størri játtan til umhvørvisverndartiltök

Endamál og greining	Endamálið við játtanini til umhvørvisverndartiltök skal broytast til eisini at umfata tiltök, hvors endamál er at menna CO ₂ -sparandi tiltök og skipanir. Neyðugt er við tiltökum, fyrir at fáa fólk og felög at granska og menna nýggja tøkni, sum eru minni orkukrevjandi. Eisini er neyðugt, at landsstýriskvinnan hefur möguleika fyrir at veita stuðul til verkætlanir av serligum týdningi.
Kostnaður av tiltakinum	Á hvörjum ári koma nögv fleiri umsóknir enn játtanin røkkur til, upphæddin í dag er 1.710 mió krónur og er ikki nøktandi, men eiger at hækka so mikil, at möguligt verður at stuðla fleiri tiltökum, og at tað eisini gerst möguligt at lýsa eftir áhugaðum umsóknum. Játtanin eiger at hækka til við 3-5 mió krónum.
Virknaður	Við at menna vitanina um umhvørvið verður eisini hugburðurin hjá fólk í ávirkaður skjótari, soleiðis at hetta at enda vil hjálpa um niðurskurðin í CO ₂ -útlátinum.
Tíðarætlan	Løgttingsfiggjarlógin 2009 og eftirfylgjandi ár, fram til 2012.
Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	Partur av fíggjarlógin.

Umlegging av brennitoljugjaldinum til CO₂-avgjald

– gjaldið skal verða galldandi fyrir öll slög av olju.

Endamál og greining	At broyta brennitoljugjaldið til eitt CO ₂ -avgjald, og at vinnuligt virksemi eisini skal gjalda CO ₂ -avgjald. Nettoinntókan av brennitoljugjaldinum í 2007 var 66,6 mió kr. Verður undantakið fyrir vinnulig virki avtikið, verður inntókan munandi hægri. Bólkurin mælir til, at partur av nettoinntókuni av CO ₂ -avgjaldinum verður brúktur sum grundarlag undir íverksetanini av omanfyrinevndu tiltökum. Hetta er eisini í samsvari við tilmælið frá Orkúráðnum, sum í síni tildeild mælti til at seta í verk brennitoljugjaldið. Við at broyta brennitoljugjaldið til eitt CO ₂ -avgjald og beinleiðis at teingja inntókurnar frá hesum saman við orkusparandi tiltökum, metir bólkurin tað sum eitt týðandi signal um, at inntókur, sum stava frá einum gjaldi, ið er tongt at umhvørvinum, í hesum fóri CO ₂ -útlátinum, koma umhvørvinum til góðar aftur. Gjaldið eiger at verða galldandi fyrir allar brúkarar.
Tíðarætlan	Kann setast í verk beinanvegin.
Málsøkið	Fíggjarmálaráðið.

Broyta brennitoljugjaldið til CO₂-avgjald við innbygdari CO₂-kvotuskipan, sum fatar um alla brennitoljunýtslu

Endamál og greining	Í dag eru tað bert privat húesarhald, ið gjalda brennitoljugjald á 80 oyru fyrir liturin, sambært lögini um brennitoljugjald. Vinnan fær brennitoljugjaldið afturgoldið við at sökja um tað. Við hesum uppskotinum er ætlanin at broyta heitið á brennitoljugjaldinum til
----------------------------	---

CO_2 -avgjald og at broyta afturgjaldsskipanini til eina CO_2 -kvotaskipan. CO_2 -útlátið hongur í flestu fórum beinleiðis saman við oljunýtsluni. Tí er tað lett at broyta verandi oljugjald og verandi afturgjaldsskipan til eitt CO_2 -avgjald við innbygdari CO_2 -kvotaskipan, har afturgjaldið verður tengt at oljunýtsluni og harvið CO_2 -útlátinum. CO_2 -kvotaskipanin kann t.d. setast saman soleiðis, at vinna, skip og privathúsarhald við umsókn kunnu fáa CO_2 -avgjaldið afturgoldið um árliga nýtslan liggur innanfyri eitt ávist litra tal. Kvoturnar verða sjálvandi ymiskar fyri húsarhald, vinnu og ymisku skipini.

Kostnaður av tiltakinum

Kostnaðurin av tiltakinum hongur saman við, hvussu skipanin verður sett saman. Tiltakið kann setast saman soleiðis, at tað verður útreiðsluneutralt fyri landskassan. Tá fer landskassin at fáa somu inntøku av CO_2 -avgjaldinum, sum hann í dag fær av oljugjaldinum.

Virknaður

Skipanin fer at eggja teimum sum brúka brenniolju, bæði privatum og vinnuligum, at brúka minni. Skipanin virkar sum ein øvug avsláttarskipan, har tað er ein figgjarligur fyrimunur at brúka lítið.

Tíðarætlan

Tiltakið kann setast í verk sum skjótast og lógarbroytingin kann fáa gildi frá 1. januar 2009.

Avleiðingar

Tiltakið verður ein eykakostnaður hjá teimum, ið brúka nógva olju, men tað er í samsvari við endamálið við tiltakinum, sum er at eggja brúkarum at brúka minni, soleiðis at føroyska CO_2 -útlátið minkar.

Málsøki

Fíggjarmálaráðið.

Dagföring av lögum

Broyta lögtingslög nr. 179 frá 18. desember 1992 um serligt avgjald á brenniolju (seinast broytt við lögtingslög nr. 49 frá 16. mai 2006).

Viðmerkingar

Hetta tiltakið er eitt alternativ til onnur tiltök um CO_2 -kvotur. Spurningurin við ymisku CO_2 -skipanunum er bert, hvussu skipanirnar skulu skipast og umsítast. Við hesum tiltakinum verður ein galddandi skipan løgd um við lógarbroyting. Umsitingin av tiltakinum er tí til taks.

Óheft almenn orkuráðgeving um CO_2 -tálmandi tiltök

Endamál og greining

At veita eina óhefta almenna orkuráðgeving til borgarar, fyritókur, almennar stovnar og onnur um orkusparandi skipanir og tiltök, sum kunnu setast í verk, dygdir og vansar við ymiskum skipanum, stuðulsmöguleikar o.s.fr. so fólk gerast betur før fyri at taka avgerðir í spurningum um orkubøtandi tiltök og í spurningum um bruk av varandi orkukeldum.

Kostnaður av tiltakinum

2-3 ársverk á uml. 450.000 kr.

Virknaður

At minka um bundinskapin av olju hevur við sær minking í CO_2 -útlátinum. Hvussu stór minkingin verður veldst um, hvussu nógva fara at leggja um til aðrar orkuskipanir, sum ikki eru ella í minni mun eru tengdar at oljuúrdráttum.

Tíðarætlan

At setast á stovn 1. januar 2009.

Avleiðingar

Her og nú verður tað lættari hjá fólk at taka røttu avgerðirnar um orkusparandi tiltök. Í árunum, sum koma, vil orkuráðgevingin hava við sær, at almenn sum privat fara at gera seg alt meira leys av olju sum einastu orkukeldu til ljós, hita og flutning. Avleiðingin verður, at oljunýtslan fer at minka munandi, og harvið eisini CO_2 -útlátið.

Borgarar, fyritókur, stovnsleiðrarar o.o. fáa hóvi til at venda sær til eitt stað við spurningum um orkubøtandi skipanir og tökni, sum tey umhugsa at seta í verk fyri at minka um oljunýtsluna.

Tess lættari tað verður hjá fólk at fáa ráðgeving um fyrimunir og vansar við ymiskum skipanum, og hvussu tær kunnu væntast at fara at roynast, tess lættari og skjótari kunnu einstaklingar, húsarhald, virki o.o. taka avgerð um, hvørja skipan tey vilja taka í nýtslu fyri at minka um oljunýtsluna.

Málsøki	Innlendismálaráðið.
Dagføring av lögum	At fáa játtan til 2-3 orkuráðgevar á fíggjarlóginu fyrir 2009.
Viðmerkingar	<p>Trý fólk við fakligari vitan at meta um skipanir og tøkni, sum verða skírd at geva orkuábøtur, skulu setast í alment starv á einum stovni undir einum av aðalráðunum. Fólk við fakligum ástöði innan verkfrøði, tøkni, orku, teld, samskifti o.t. eiga at verða sett í starv at veita slíka óhefta orkuráðgevingu.</p> <p>Umráðandi er, at orkuráðgevingin er óheft og leys av aðrar privatari ráðgeving, ið einstaklingar og fyritøkur veita í sambandi við sølu og marknaðarførslu av ávísum skipanum og tøkni.</p>

Stuðul til mvg-útreiðslur til oljusparandi útgerð og útbúnað til sethús

Tiltakið kann víðkast til öll privat hús og bygningar, soleiðis at tað ikki bert verður galdandi fyrir sethúsaigarar

Endamál og greining	Endamálið við tiltakinum er at veita fíggjartíðig stuðul til privatfólk, svarandi til mvg-útreiðslurnar, sum eru á oljusparandi útbúnaði og útgerð, soleiðis at fólk verða eggjað til at gera ílögur í slíka útgerð, og harvið minka um oljunýtsluna og CO ₂ -útlátið.
Kostnaður av tiltakinum	Tiltakið er útreiðsluneutralt fyrir landskassan, tí talan er um umlegging av einari verandi avgjaldsskipan. Tiltakið verður sjálvandi bert útreiðsluneutralt, um játtanin til verandi skipan, sum við fyrivarni verður mett til 25 mió kr í 2009, verður óbroytt.
Virknaður	Tiltakið fer at minka um føroysku oljunýtsluna og harvið eisini føroyska CO ₂ -útlátið. Búskaparliga merkir hetta eisini, at føroyska samfelagið verður minni bundið at oljuni, og føroyska handilsjavnaúrsliðið verður betri, tí öll oljan verður flutt inn og tiltakið minkar um oljuinnflutningin.
Tíðarætlan	Tiltakið kann setast í verk sum skjótast og lógarbroytingin kann fáa gildi frá 1. januar 2009.
Avleiðingar	Avleiðingin av at leggja stuðulin til mvg-útreiðslurnar av lónum til bygging og umvæling av eignum bústaði um til stuðul til mvg-útreiðslurnar av oljusparandi útgerð og útbúnaði verður, at stuðulin til sethúsaigarar, sum byggja og umvæla hús, verður strikaður, meðan fólk, ið gera ílögur í oljusparandi útgerð og útbúnað fara at fáa stuðul frá landinum til ílöguna.
Málsøki	Fíggjarmálaráðið.
Dagføring av lögum	Hetta tiltak krevur broyting í lögtingslög nr. 58 frá 7. januar 2007 um stuðul til bygging og umvæling av eignum bústaði.
Viðmerkingar	Í dag sökja sethúsaigarar TAKS um stuðul til mvg-útreiðslurnar av lónum til bygging og umvæling av eignum sethúsum. Hetta tiltakið kann tí fremjast skjótt við at broyta lóginu um stuðul til meirvirðisgjaldsútreiðslurnar av lónum til bygging og umvæling av eignum bústaði til stuðul til meirvirðisgjaldsútreiðslurnar av orkusparandi útbúnaði til egnan bústað. Sakkunnleikin á økinum kann allýsa hvør útbúnaður og útgerð kann fáa stuðul. Sakkunnleikin skal síðan góðkenna hvørja einstaka rokning, áðrenn hon verður send til TAKS, sum rindar meirvirðisgjaldið av góðkendu rokningini aftur til keyparan.

Endurnýtsla og betri skiljing av burturkasti

Endamál og greining

Lutir, tól, klæði o.t., sum ikki eru oyðiløgd, eiga í storri mun at vera boðin út til endurnýtslu.

Betri tilvitan um at skilja burturkastið, har lutir, tól og klæði verða skild frá veruliga burturkastinum, minkar um tilfeingistörvin í samfelagnum, og kaska einamest hjá teimum, ið eru ringast fyri fíggjarliga.

At áleggja innsavnarum av burturkasti at bjóða lutir, tól og klæði til endurnýtslu minkar eisini um trýstið á brennistöðirnar og um luftdálkingina haðani.

At gera fleiri "Tinghús" runt um í landinum, sum tað á Hjalla, er ein máti at betra um endurnýtsluna og at økja tilvitanina um, at endurnýtsla loysir seg fíggjarliga og umhvørvisliga.

Kostnaður av tiltakinum

Onki fyri landið, men fyri kommunurnar kostar at seta endurnýtsluhandlar á stovn.

Virknaður

At minka um innflutningstörvin og mongdina av burturkasti við at eggja til stórru endurnýtslu, og harvið minkar eisini CO₂-útlátið.

Tíðarætlan

2009 og frameftir.

Avleiðingar

Kommunurnar eiga longu í 2009 at gera avtalu við ávikavist KB og IRF um stórru endurnýtslu og í komandi fíggarætlan at leggja upp fyri, at seta á stovn endurnýtslu-handlar runt um í økjunum kring landið.

Málsøki

Innlendismálaráðið.

Dagføring av lögum

At broyta kunngerð nr. 147 frá 19.10.1995 um burturkast so at kommunur ikki einans hava innsavningskyldu, men eisini skyldu at bjóða lutir, tól og klæði til endurnýtslu. Um neyðugt eiga neyvari reglur eisini at verða ásettum betri skiljing av burturkastinum, so at kommunurnar verða betur fórar fyri at halda endurnýtslulutir fyri seg og burturkast fyri seg.

Áseta krøv um brúk av spariperum

Endamál og greining

Endamálið er at minka elnýtsluna til ljós.

Kostnaður av tiltakinum

Tað almenna: Kostnaðurin at skifta til spariperur í góteljósum o.ø.

Borgarin: 20 perur á kr 50,- = uml. kr 1.000 pr. húsarhald

Sparing: 7% av elnýtsluni ~ 4-500 kWh um árið
~ 6-700 kr um árið, t.e. spart inn eftir 1-2 ár

Virknaður

Minni elnýtsla og minni útlát av CO₂

Tíðarætlan

Beinan vegin.

Avleiðingar

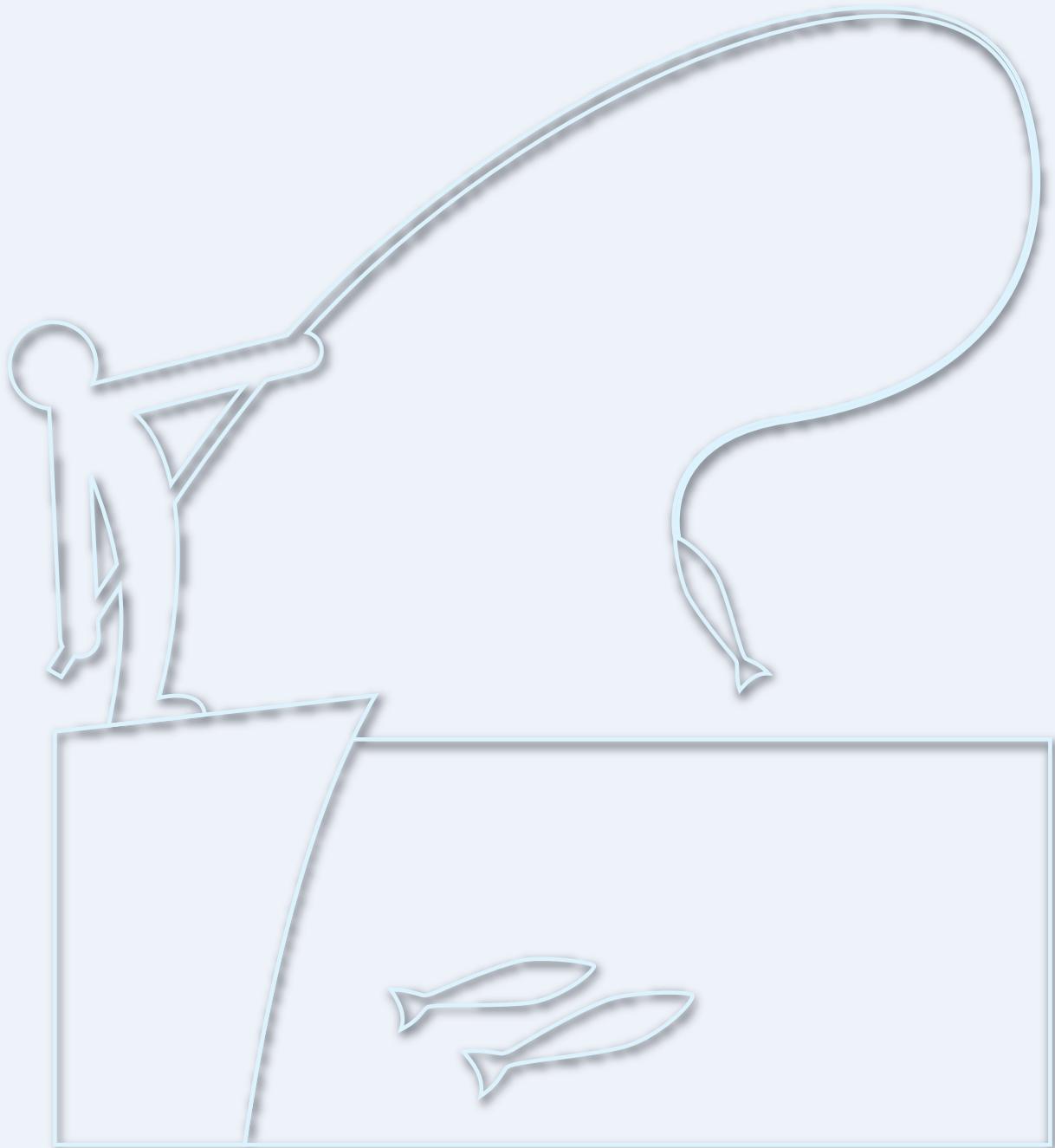
7% av elnýtsluni hjá húsarhaldum ~ 5 mió kWh um árið ~ 3.500 tons av CO₂ ~ 0,5%

Málsøki

Fíggjarmálaráðið.

Viðmerkingar

Við tað, at sparingin er rættiliga stór, fer ein ávis útskifting uttan iva fram sjálvboðin. Möguleiki er at banna innflutningi av vanligum gløðiperum ella at leggja avgjald á tær.

... og tunga takið

„Skjótt syftir seiðir“ eru átök, sum kunnu fremjast lutfalsliga skjótt og lætt, og sum kunnu minka munandi um útlátið av veðurlagsgassi.
„Tunga takið“ eru tiltök, ið eru drúgvvari at fremja.

